Mustaqil gazeta

HURRIYAT

№46 (250)

2001-yil 28-noyabr— 4-dekabr

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

Har chorshanba kuni chop etiladi

Конституция

ИСТИҚЛОЛ МАФКУРАСИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

Қомусимизда ИНСОН энг буюк қадрият сифатида улуғлангандир

"Аввало, барчамиз бир ҳақиқатни англаб, тушуниб бормоқдамиз — бугун жамиятимизда қандай ютуқ ва марраларга эришаётган бўлсак, буларнинг пойдеворида Конституциямиз буюк Ҳаёт қомусимиз турибди"

И.КАРИМОВ

МАМЛАКАТИМИЗ давлат мустақиллигига эришгач янги суверен давлат мақомини конституциявий жиҳатдан мустаҳкамлаб қўйиш муаммоси юзага келди. Ўзбекистон Республикаси Президенти мамлакатимиз ўзининг ривожланиш йўлини конституциявий асосда белгилаб олиши зарурлигини бир неча бор таъкидлаганди. "Давлатимизнинг келажаги, халқимизнинг тақдири кўп жиҳатдан Конституциямиз қандай бўлишига боғлиқ", — деб ёзган эди Юртбошимиз ўзининг "Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура" асарида.

Бизга янги мустақил давлатимизнинг хусусияти ички ва ташқи сиёсатининг асосий қоидалари, умуминсоний қадриятларга, инсон ҳуқуқларига, давлат мустақиллиги принципларига, демократия ва ижтимоий адолат идеалларига содиқлиги акс этган Конституция керак эди.

Янги Конституцияни ишлаб чиқиш зарурлиги ҳақидаги ғоя илк бор республикамизнинг 1990 йил март ойида бўлиб ўтган ўн иккинчи чақириқ Олий Кенгашининг биринчи сессиясидаёқ айтилган эди.

Ўзбекистон Олий Кенгашининг 1990 йил 20 июнда эълон қилинган Мустақиллик тўғрисидаги Декларациясида ушбу ҳужжат Республиканинг янги Конституциясини ишлаб чиқишга асос бўлиши таъкидланган эди. Ўша куниёқ Олий Кенгаш Ўзбекистон Президенти бошчилигида Конституциявий комиссия тузди.

1991 ЙИЛ 31 АВГУСТДА Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги эълон қилинди ва "Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида"ги конституциявий қонун қабул қилинди. Унда белгиланган қоидалар амалиётда синовдан ўтди, сўнгра Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг лойиҳасига киритилди. Ушбу қоидалар Ислом Каримов ифодалаб берган ғоя ва принципларни мустаҳкамларди. Конституция лойиҳаси ўзининг қисмлари билан ҳам, бутунлигича ҳам Ўзбекистон Президентининг улкан яратувчилик ва ислоҳотчилик фаолияти натижаси эканлигини кўрсатиб турарди.

Тақдир Ислом Каримов зиммасига жамиятни янгилаш, ўтиш даврининг мураккаб шароитида давлатимизни ижтимоий-иқтисодий, сиёсий давлат-ҳуқуқий ва маънавий жиҳатдан ривожлантиришнинг пишиб етилган муаммоларини ҳал қилиш каби тарихий вазифани юклади. Ушбу вазифаларни амалга оширишда Президентимиз буюк давлат ва жамоат арбоби, истеъдодли сиёсий етакчи сифатида намоён бўлди.

Юртбошимиз икки ўзаро боғлиқ муаммони — Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини қарор топтириш ва унинг Конституциясини қабул қилиш муаммоларини муваффақиятли ҳал этди. Айни пайтда мазкур вазифалар бошқа ижтимоий муаммоларни ҳам мунтазам равишда ҳал қилиш билан баравар бажарилди. Давлат мустақиллигига эришилиши ва бунинг Конституцияда қонун йўли мустаҳкамланиши — оламшумул воқеа, Президент Ислом Каримов бошчилигида давлатчилик ва ҳуқуқ соҳасида амалга оширилган улкан яратувчилик фаолиятнинг энг катта ютуғи бўлди. Юртбошимизнинг ҳар томонлама ҳисоб-китоб қилинган, мантиқий изчил, мукаммал стратегияси тараққийпарвар ўзгаришлар қилишга қаратилган.

КОНСТИТУЦИЯ лойиҳасини тайёрлаш борасидаги барча ишлар Ислом Каримовнинг бевосита раҳбарлигида амалга оширилди. Президент Конституциявий комиссия иш бошлаши билан мамлакатимизнинг ўзига хос жиҳатларини ва хусусиятини муносиб равишда акс эттирадиган, халқаро стандартларга тўлиқ жавоб берадиган, жаҳон тажрибасини, демократия ва энг ривожланган мамлакатлар конституциявий қонунчилиги эришган ютуқларни инобатга оладиган Асосий Қонун лойиҳасини тайёрлашга йўналтирилишини таъминлашга ҳаракат қилди. Лойиҳани тайёрлаш чоғида Европа, Америка, Осиё мамлакатларининг Конституциялари ўрганиб чиқилди, у Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси ва инсон ҳуқуқларига оид бошқа халқаро ҳужжатларни инобатга олган ҳолда тайёрланди.

Ислом Каримовнинг Конституцияда ўз аксини топган ғоялари унинг 1992 йил ёзида чоп этилган "Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли" асарида ифодалаб берилган. У шундай деб ёзган эди: "Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси янги жамиятнинг ишончли ҳуқуқий кафолатларини шакллантиради ва мустаҳкамлайди. Бу Асосий Қонун ҳар томонлама ва чуқур ўйланган умумхалқ муҳокамасидан кейин демократик йўл билан қабул қилинади. Умумий ғоясиз бизнинг кўп миллатли мамлакатимизда мустаҳкам маънавий маконни яратиш мумкин эмас. Конституция бизга инсон ҳуқуқлари, озодлик, барқарорлик ва тараққиёт мажмуини ифодалайдиган демократик, ҳуқуқий ва адолатли давлатни қандай қилиб қуриш йўлларини очиб беради".Ушбу асар Ўзбекистон Конституциясининг лойиҳасини тайёрлашга асос бўлди.

1992 йил 8 сентябрда Конституциявий комиссия бажарилган ишни асосан маъқуллади ва Конституция лойиҳасини умумхалқ муҳокамаси учун эълон қилишга қарор қилди. Ушбу йиғилишда лойиҳани охирига етказиш ва таҳрир қилиш учун ишчи гуруҳ тузилди. 1992 йил 26 сентябрда Конституция лойиҳаси матбуотда эълон қилинди.

Асосий Қонун лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси жуда кенг тус олди. У 1992 йил сентябрь ойи охиридан декабрь бошларигача фуқароларнинг сиёсий фаоллиги, ижодий кўтаринкилиги руҳида ўтди ҳамда Ўзбекистонда демократия ривожининг самарали ва амалий мактаби бўлди. Муҳокамада мамлакатимиз катта ёшдаги аҳолисининг деярли ҳаммаси иштирок этди. Матбуотда, радиоэшиттириш ва телекўрсатувларда қизғин баҳс-мунозаралар бўлди, кўплаб учрашувлар ўтказилди, Конституцияга доир масалалар бўйича баҳс-мунозаралар ташкил қилинди.

Лойиҳа эълон қилингач, Конституциявий комиссияга фикр-мулоҳазалар билдирилган 600 тага яқин хат келиб тушди. Республика матбуотининг ўзида Конституция лойиҳасига бағишланган юздан ортиқ материаллар эълон қилинди. Келиб тушган таклифларнинг сони 5 мингдан ошиб кетди. Конституция лойиҳаси ўтказилган муҳокамани инобатга олган ҳолда анча тузатилди, қайта ишланди ва 1992 йил 21 ноябрда муҳокамани давом эттириш учун газеталарда қайта чоп эттирилди.

Конституция лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси Ўзбекистон халқининг хоҳиш-иродасини аниқлаш, жуда бой материал тўплаш имконини берди. Ушбу материал чуқур ва ҳар томонлама ўрганиб чиқилди, умумлаштирилди ва халқнинг умумий иродаси шаклида ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн биринчи сессияси муҳокамасига киритилди.

Ислом Каримов сессияда Конституцияни "халқчил қомус" деб атаб, унинг лойиҳаси устида тахминан икки йил давомида ишланганини, икки ярим ой мобайнида умумхалқ муҳокамасидан ўтганлиги ва шу вақт мобайнида у халқнинг фикр хазинаси дурдоналари билан бойитилганлигини, сайқал топганлигини таъкидлади.

РЕСПУБЛИКА Олий Кенгашининг сессиясида муҳокама қилиш учун киритилган Конституция лойиҳасига 80 га яқин ўзгартишлар, қўшимчалар таклиф этилди ва аниқликлар киритилди. Уларнинг айримлари муҳим аҳамиятга эга эди. Парламент сессиясининг иши давомида депутатлар ҳам бир қатор ўзгартишлар киритдилар.

Конституцияни ишлаб чиқиш, муҳокама қилиш ва қабул қилиш жараёни И.Каримовнинг "Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида дунёга танитадиган Қомуснома" бўлганлиги, у "халқимизнинг иродасини, руҳиятини, ижтимоий онги ва маданиятини" акс эттириши, унинг "халқимиз тафаккури ва ижодининг маҳсули..." эканлиги ҳақидаги хулосасининг тўғрилиги ва асосланганлигини тасдиқлайди.

(Давоми 2-бетда)

— Дўппи кийинг, йигитлар!

Сана

"ВАТАНПАРВАР" — 10 ЁШДА!

Ватанпарварнинг ёши, миллати, касби бўлмайди. Ўзини юрт фуқароси, фарзанди деб билган катта-кичик борки, ватан учун ўз куч-ғайрати, билими ва меҳнатини Ватан равнақи, тинчлиги йўлида сафарбар этиши мумкин. Шу жиҳатдан мамлакатимиз мудофаасига кўмаклашувчи "Ватанпарвар" ташкилотига ҳаваси келади кишининг! Чунки халқимиз ўз табиатидан, ватанга бўлган муҳаббати туйғуларидан келиб чиқиб ҳам мазкур ташкилотнинг ё расмий, ё норасмий аъзоси ҳисобланади. Шунга қарамай, ташкилотнинг мамлакатимиз миқёсидаги нуфузи ва салмоғи йил сайин ортиб бормоқда. Ташкилотнинг шаҳар, туман кенгашлари, ўқув-спорт муассасалари жойларда иқтисодий-ижтимоий ислоҳотларни амалга оширишда фаоллик кўрсатмоқда. Айни вақтда ташкилот тизимида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри, 12 вилоят, 179 шаҳар, туман кенгаши фаолият кўрсатмоқда. 10 мингдан ортиқ бошланғич ташкилотлари сафида 3,5 миллиондан зиёд аъзоларни жипслаштирган.

Ташкилотнинг 10 йиллиги муносабати билан ўтказилган қурултойда ташкилот раиси полковник А.Абдуқаҳҳоров ҳисобот бериб, яна кўплаб рақамларни тилга олди, амалга оширилаётган ишлар ва олдинда турган вазифалар ҳақида батафсил сўз юритди. Маъруза юзасидан чиқишлар бўлди. Қурултой қатнашчилари ва меҳмонлари ташкилот раислигига қайта сайланган А.Абдуқаҳҳоровга ва катта жамоа аъзоларига ютуқлар тиладилар.

Нилуфар ПИРМАТОВА

Жудолик

ЙИҒЛАМА, ҚИЗ... МУХЛИС

"Ҳуррият" муштарийлари орасида ҳам мухлисларингиз сероб, бизда ҳам бир чиқиш қилайлик, — дедик яқинда тасодифан учрашиб қолиб. Бажонидил, фурсат топиб суҳбатлашамиз, — дея жавоб қилганди ҳофиз. Биз фурсат топгунча, кулфат уни юлиб кетди...

Истеъдод эгаларининг кўплиги халқ учун нақадар бахт ҳисобланса, истеъдод соҳибининг ўзи учун... истеъдоднинг юки оғир. Уни кўтара билиш ижод машаққатидан ортиқроқ бардош талаб қилади... Чори Аваз, Равшан Файз, Лайло Алиева, Охунжон Мадалиев, Муҳаммад Ражаб, Муҳаммад Юсуф айни қирчиллама ёшида кўплаб мухлисларини доғда қолдириб кетди. Ажалга тик борувчи кучнинг ўзи йўқ, лекин... ўйлаб қоласан киши, алам қилади, бирон чора истайди кўнгил! Истеъдодларни авайлайлик, ҳой, истеъдод эгалари, ўзингизни асранг, дея уларнинг ҳар бирини ҳушёрликка ундагинг келади.

Муҳриддин Холиқов ҳам энди орамизда йўқ дейишга тил бормаяпти... Унинг концертларига тушолмаганлар, уни тўйига олиб келолмаганлар армонда қолди – минглаб мухлислари тилида ва эъзозидаги Муҳр вафот этди. "Ёнимда қол", "Асл ёр", "Йиғлама қиз", "Комила қиз"... "Паризод", "Нозанин"... "Гулойим", "Ташлама, ёр"... Муҳриддин том маънодаги лирик қўшиқчи эди. Майин ва дилбар товуши бор эди. Унинг мулойим товуши билан бақироқ ашулалар айтиб бўлмасди. Айтмади ҳам. Мухлисларининг қалбини назокат билан, булоқ сувидек тиниқ ва осуда оҳанглари билан забт этганди. Унинг йўлини тутган, тутаётган ёшлар оз эмасди. Шу йил хизмат кўрсатган артист унвонига сазовор бўлганди. Янги ижод поғоналарига кўтарилиш ниятида эди.

Надоматлар бўлсинки, Муҳриддин Холиқовнинг номига, санъатига ҳам "эди" қўшилди. Истеъдодларни асрайлик энди...

"ҲУРРИЯТ"чилар

Афғонистон

АСКАРЛАР ҲАМ КЕЛДИ

АҚШнинг қуруқликдаги қўшинлари Қандаҳор яқинидаги аэропортга етиб келди. Ҳарбий денгиз флоти аскарлари эса вертолётларда олиб келинди. Уларнинг сафига эндиликда Араб денгизидаги АҚШ кемаларидан юзлаб аскар ҳам жалб қилинади. 2000 аскардан иборат бўлган умумий ҳарбий кучлар қуролланган машиналар билан таъминланиши кўзда тутилмоқда.

Пентагон расмийлари операциянинг аниқ стратегиясини изоҳламаган бўлса-да, мақсад толибонни шаҳарлардан сиқиб чиқариш, террористик гуруҳ аъзоларини излаш экани кўриниб турибди.

Фаолият

БУЮКЛИК СОДДАЛИКДАН ТУҒИЛАДИ

Сирдарёда "Миллий тикланиш" партиясининг фаолияти жонлангандан-жонланди. Партиянинг вилоят бўлими кенгашига Маматқул Бозорбоев раҳбарлик қила бошладию, тиниб-тинчиш, ҳаловот нима эканини билмайдиган бу самимий инсоннинг саъй-ҳаракати самара кўрсата бошлади.

Ҳар куни уйдан чиқаётганимда онам ортимдан дуо қилиб қолади. Қорам кўринмай кетгунча алқайди. Онамнинг ҳамиша қувониб юришини, ҳеч нарсага зориқмаслигини, беармон яшашини хоҳлайман.

Нима учун онам ҳақида сўз бошладим? Чунки Ватаним ҳақида гапирмоқчиман. Мунисим онамни бағрида яйратган, бизни қучоғида улғайтган, келажакни қўйнида аллалаётган Ватан ҳақида сўз кетса онадан ўзгаси кўз ўнгингга келмас.

Ҳар куни онам дуоларини қанот қилиб эл хизматига отланаман. Турфа одамларга дуч келаман. Одамлар орасида бўлиш, уларнинг юрак уриши, нафас олишигача — ҳар куни шуларни сезишга интиламан.

Рости, "Миллий тикланиш"да иш бошлаганимга кўп бўлгани йўқ. Бироқ ўтган фурсатни оз ҳам деёлмайман. Шу давр ичида жуда кўп нарсани англадим. Иш бошлаган кунларим кўпчилик дўстларимнинг "Қўлингдан иш келади, бўш келма", деган сўзлари ўнг қулоғимда қолса, ағёрларнинг "Тиббиёт ходими нима иш қиларди, яна ёш, тажрибасиз" каби ишончсиз луқмалари чап қулоғимда қотди. Юрагимнинг тўрида эса "Менинг энг катта ишончим ёш авлоддир. Замонавий билимга эга, одобли, илмли, кўрсанг ҳавасинг келадиган баркамол ва шижоатли ёшларимиздир. Мен ўзимнинг тақдиримни ҳам, мамлакатимиз ва мустақиллигимиз тақдирини ҳам ана шуларнинг қиёфасида кўраман. Киши ана шундай ёшларимиз борлигидан куч олади, онги тиниқлашади, рағбатланади, кўкси тоғдек кўтарилади", деган Юртбошимизнинг ушбу сўзлари муқаддас битикдек жой олди. Бу сўзлар қаддимни яна-да тиклади. Ғайратим ортиб ишлагим, югуриб-елгим келарди. Ҳозиргача ўзимда сарфлаб тугатиб бўлмас кучни ҳис этаман.

Партиямизнинг вилоят кенгаши раҳбари сифатидаги фаолиятимга келсак, тиббиёт ходими эканлигим роса қўл келди. Шўролар даврининг бўғиқ ҳавосидан ҳамон ўпкасини тозалолмай қийналаётганларга ҳурриятнинг тоза ҳавосини англатдик. Томирларда қотган боқимандалик, лоқайдлик, ўзликни унутиш сингари эскирган қон миллий қадриятларимизни тиклаш, Ватан тақдири, халқ, миллат маънавиятига масъуллик ҳиссини уйғотиш каби янгиси билан алмашди. Тоза қон билан ишлайдиган юрак фаолияти эса ўзингизга маълум.

Иш бошлаганимнинг дастлабки кунлари туманларнинг бирида "Миллий тикланиш" партияси ҳақида сўз кетди.

Гапнинг очиғи, "миллий" сўзини эшитиб айрим содда одамларда ҳадиксираш пайдо бўлди. Ахир "миллатчи" деган тамға билан вужудлари тугул, тилларини ҳам куйдирганлар оз бўлганми?! Не зиёли инсонларнинг умри хазон этилганлигини ким унута олади!

"Миллий тикланиш" демократик партияси айнан зиёлиларни бирлаштиришини айтдим. Касб-коридан қатъи назар, зиёли инсонлар партияси эканини тушунтирдим. Мустақиллигимиз ҳосиласи — Миллий Университет, Миллий театр, миллий боғлар, миллий байрамларимизни санадим. Ишонасизми, қисқа фурсатда "Миллий тикланиш" атрофида жипслашиш юз бера бошлади. Бугун уларнинг бир гуруҳи тадбиркорлар, бошқа гуруҳи талабалар, яна бошқалари маънавият-маърифат жарчилари. Улар жуда кўпчилик, улар узилмас ҳалқа. Улар билан ишлаш қизиқарли.

ЎзМТДП Марказий Кенгаши раиси Иброҳим Ғафуров, фракция аъзолари атоқли адибимиз Ўткир Ҳошимов, ардоқли шоираларимиз Ойдин Ҳожиева, Шарифа Салимова билан вилоятимизда бўлиб ўтган қатор учрашувлар партиямизга хайрихоҳлар сафини ўстирди.

Қишлоқларда, оддий одамлар орасида кўп бўламиз. Бир нарсадан қувонаман. Ватаним деб ёниб яшаётганлар жуда кўп. Ватанга ёрқин келажак тилаган дуогўйларимиз кўп. Ёшларимиз, тенгдошларимиз Ватан тақдири, халқ, миллат маънавиятига бефарқ эмас. Огоҳлик, ҳушёрлик юрак зарбамизга айланган.

Мўлжаллаган ишларим унум олса, оқшом қониқиш ҳисси билан уйга қайтаман. Онам дуосини тинглашдан умидворман. Онам-ку айланади-ўргилади, алқайди, сен-чи, сени рози эта оларманми, Ватан?..

Кўйлагининг узун енгларини ҳилпиратиб онам ҳовлида куймаланади. Унча олис бўлмаган суҳбат ёдимга тушади. Президентимиз телевизорда оналарининг узун енгли кўйлак кийиши, ҳақиқий миллий қиёфалари ҳақида гапирганди. Шунда онам суюниб кетиб: "Қара-я, Юртбошимизнинг оналари ҳам соддагина оддий аёл бўлган эканлар", — дегандилар қайта-қайта.

Ўшанда бир донишманднинг "Буюклик соддаликдан туғилади" деган ҳикматини эслагандим. Шу ҳикмат тилимдан тушмайди. Содда она халқинг бор экан, Ватан, тоабад буюклик тожи сеникидир.

Маматқул БОЗОРБОЕВ,
ЎзМТДП Сирдарё вилоят кенгаши раиси

ҚЎНҒИРОҚ

Мурманск шаҳрида истиқомат қилувчи Шаҳлохон ЖАЛОЛОВА:

— Биз томонларда қорнинг қалинлиги 1,5 метрга етди, "Ҳуррият" обунаси учун 1,5 минг рубль кетди.

Савод

Қобул ЭМАС, КОБУЛ!

Қўшни Афғонистондаги аҳвол бирмунча изга тушиб қолган бўлса-да, у ердаги воқеа-ҳодисалар яна анчагача дунё ҳамжамиятининг диққат-эътиборини жалб этиши аниқ. Мана шундай пайтда, яъни Афғонистон мавзуси ҳар куни, ҳар соатда матбуот ва матбуотчиларнинг оғзидан тушмаётган бир паллада баъзан ЎзТВ, баъзан радио орқали қулоққа чалинадиган иборалар, атамалар тингловчининг ғашини келтираётганини айтиб қўйишга ҳам тўғри келади-да! Афғонистоннинг пойтахти Кобулни "Қобул", "Қобил" тарзида талаффуз этишади, Қандаҳорни "Кандахор" деб, ҳатто мамлакатни "Авғонистон" деб пала-партиш аташ нотўғри эканига эътибор беришмайди. Оддий фуқаронинг бундай "тили"га чидаш мумкиндир амаллаб, лекин шарҳловчи ёки диктор дўстларимизга ярашмайди-да, бу каби бепарволиклар. Назаримда, Республика Атамақўми вақти-вақти билан мана шундай қусурларга матбуот орқали тузатиш киритиб, ҳушёрликка чақириб турса чакки бўлмасди.

ТОМОШАБИН

Девор — қулоғи бемор!

Обуна—2002

Қайноқ чой оғизни куйдиради, лекин баданни яйратади. "Ҳуррият" сўзи ҳам тикандек ботади, лекин бадан, шуур роҳатланади. Ҳур сўз, ҳур фикрга ташнамисиз? Марҳамат, 2002 йилда ҳам "Ҳуррият"ни ўқинг. Тошкентдан Нукусгача — ками 5000, тепаси 10000 га етмайди: нари борса, 4 кило гўштнинг пули! Оқибат эса арзимас сўмлар билан ўлчанмайди.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233,
Ташкилотлар учун — 235

Умидворлик

БОРМАГАН ЖОЙИМ ҚОЛМАДИ

Ҳурматли таҳририят! Ёшим элликдан ўтганда биринчи марта газетага ёрдам сўраб мурожаат этишим. Бундай иш қиламан деб умримда хаёлимга келтирмаган эдим, афсуски, ҳуқуқимнинг поймол этилиши мени шунга мажбур этди.

Муддаога кўчай: 1999 йил 7 октябрда Охангарон шаҳридаги АЁҚШ бошлиғи лавозимидан мени ғайриқонуний равишда бўшатишди. Ваҳоланки, ўша кунлари мен беморлигим туфайли ишга чиқмаётган, яъни касаллик варақасида эдим. Қайси гуноҳларим учун дерсиз? Мени ишдан ҳайдаш ҳақидаги буйруқда "меҳнат мажбуриятини систематик равишда бузгани учун" деб ёзишибди. Қайси систематик интизомсизлигим учун деган саволга эса жавоб йўқ. Ахир мен шу вақтгача бирон марта огоҳлантирилган бўлмасам(бир марта берилган огоҳлантириш асоссиз эканлиги учун бекор қилинган эди), бирор марта ҳайфсан ё бошқа танбеҳ эшитган бўлмасам?! Бунинг устига вазиятнинг кулгили жойи шундаки, ишдан ҳайдалишим арафасида ҳукумат қарори асосида ташкил этилган нуфузли аттестация комиссияси суҳбатидан муваффақиятли ўтган, комиссия аъзолари менинг ўзимдан ва фаолиятимдан тўла қониқиш ҳосил қилганди. Тўғриси, аттестация комиссияси хулосаси менинг кўнглимни кўтарди, меҳнатга янада астойдил киришиб ишлашга даъват этди. Ахир бошқа раҳбарлик вазифаларида ишлаб, ўзим учун мутлақо янги бўлган соҳада ишлаётган мендек одам учун бу, катта далда эди. Бироқ бирдан Кучлук нефть базаси томонидан устма-уст текшир-текшир бошланиб кетса денг! Текширувчиларнинг нияти холис эмаслиги шундоққина кўриниб турарди. Бир текшириш бизнинг АЁҚШдаги ўт ўчириш тахтасида болта йўқлигини "топди", иккинчи текширувчи ўша тахтада супурги йўқлигини "аниқлади", учинчи текшириш якунида мен хизмат чоғида кўкрак нишонини тақмаганимни "кашф" этди. Ёнилғини ўғирлаш, ўзлаштириш, маблағ билан боғлиқ қонун бузилишларига дахлдор хатолар ҳам изланишди, уларнинг бахтига қарши бу борада ҳеч бир айб топишолмади. Бу орада мен раҳбарлик қилаётган АЁҚШни ғалвирдан ўтказаётган адолатпеша нефть база раҳбариятининг ўзида ола-тасир бошланиб кетди-ю! Кимдир қочган, кимдир қамалган, яна бири "тўсатдан" жони узилган...

Хуллас денг, мен ҳеч кимга ёмонликни раво кўрмайман, мени асоссиз равишда ишдан ҳайдалишим алам қилди. Қадрим поймол этилди. Бормаган идорам қолмади, кўмак сўрамаган раҳбар қолмади. Қаерга мурожаат қилмай, илтимосу шикоятларим текшириш учун "Ўзнефтгаз" миллий холдинг компаниясига... мени ишдан ҳайдаган ташкилот ихтиёрига юборилаверди. У ерда масалага холисона ойдинлик киритишга бирон кимса қўлини ҳам қимирлатмади.

Хўш, энди мен нима қилишим керак? Қаёққа борай? Ким мени ҳимоя қилади? Поймол этилган фуқаро ҳуқуқини ким муҳофазасига олади?

Тушунаман, газетада босилгани билан қайсидир мутасадди идора адолат ўрнатишга киришиб кетишидан унчалик умидим йўқ. Шундай бўлса-да, ... иложсизлик, ҳақсизлик мени газетага ёзишга ундади.

Даврон УМАРОВ

Тошкент

ТАҲРИРИЯТДАН:

Хат муаллифининг алам аралаш битилган хатида баён этилишича, у киши ўз эгаллаб турган вазифасидан ноҳақ ҳайдалган. Ҳатто у вазифасига тикланишидан умид қилаётгани ҳам йўқ. Лекин инсоннинг қадри-чи? Ҳуқуқи-чи?

Гап ана шунда! Мавжуд қонуннинг биттагина моддасининг асоссиз бузилиши бир инсон тақдирини синдириб қўйиши ҳеч гап эмас. Шикоят эгасининг қонуний ҳуқуқини суд орқали тиклашга уриниш имкони бор албатта, лекин "Ўзнефтгаз" миллий холдинг компанияси раҳбарлари ўзларининг тизимидаги бир ходимнинг мушкулини осон қилишга наҳотки фурсат, қунт ва адолатли муносабат кўрсата олмаса?..

Обуна — 2002

"ҲИДОЯТ"га ОШИҚИНГ!

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг диний-ижтимоий, илмий-адабий нашри бўлмиш "Ҳидоят" журнали илк сонлариданоқ диний қадриятларимиз, маънавий меросимизга таяниб, халқимизнинг саводхонлигини янада оширишга ва исломнинг асл моҳиятини тушунтириб-ўргатиб боришга катта аҳамият бермоқда.

Журналнинг навбатдаги 8-сонидан Эркин Маликнинг "Кутилган ташвиш", Жаъфар Холмўминовнинг "Тавҳидий тафаккур куйчиси", Улуғбек Расуловнинг "Ҳар он юртни соғиндим" каби мақолалари ўрин олган. "Олисларга саёҳат" рукнида Иордания Ҳошимийлар мамлакати ҳақида ҳикоя қилинади.

Журналнинг 9-сони хайру баракот ойи Рамазонга бағишланган. Унда Уста Олимнинг "Рўза ояти", Фарруҳ Бўтаевнинг "Янги бир олам" каби мақолалари берилган. Уларда рўзанинг улуғлиги ва манфаатларининг бекиёслиги баён этилган Қуръони карим оятлари маъноси акс этган. Баҳодир Нурмуҳаммад "Сиз нега рўза тутасиз?", "Илк бор рўза тутганингизни қандай эслайсиз?" мазмунидаги саволлар асосида юртдошларимизнинг фикрларини ўрганиб, улардан баъзиларини муштарийлар эътиборига ҳавола қилган.

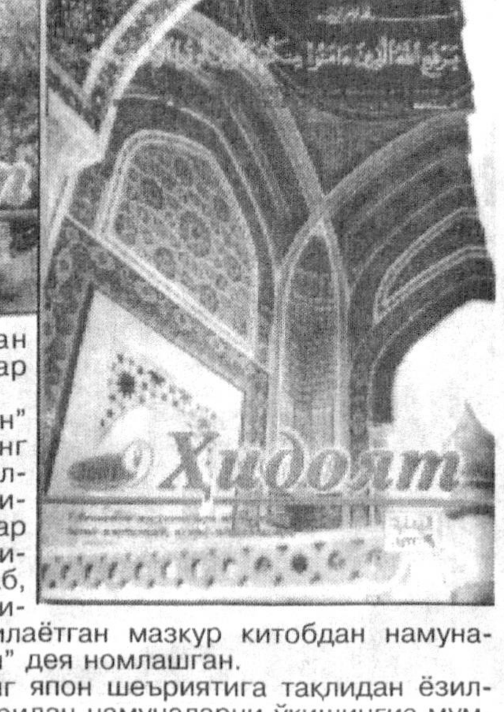

"Имомларимиз ижодидан" рукнида Анвар Турсуннинг шеърларидан намуналар келтирилган. Севимли ёзувчимиз Тоҳир Малик кўп йиллар давомида ён дафтарчаларига тушган қайдларини тўплаб, бир китобча ҳолига келтирибдилар. Журналда берилаётган мазкур китобдан намуналарни "Шудринг томчилари" дея номлашган.

Шунингдек, муаллифнинг япон шеъриятига тақлидан ёзилган айрим шеърий машқларидан намуналарни ўқишингиз мумкин.

Бир сўз билан айтганда, журнал муштарийларнинг маънавий ҳамроҳига айланади.

Мана, 2001 йил ҳам охирлаб қолди. Обуна мавсуми қизғин давом этмоқда. Журналнинг янги сонларида ислом тарихи ва аҳкомлари ҳақида маълумотлар, Аллоҳнинг мўъжиза китоби — Қуръони каримдан оятлар, ибратли ривоятлар, пайғамбарлар, хусусан, Муҳаммад алайҳиссалом, шунингдек, саҳобалар ва азиз авлиёларнинг ҳаётлари ҳақида ибратли ҳикоялар бериб бориш мўлжалланмоқда. Шунингдек, сизни қийнаб турган ижтимоий-маиший, оилавий жумбоқларга "Сўранг, жавоб берамиз" рукнида берилаётган жавобларни ҳам "Ҳидоят" саҳифаларидан топасиз, иншааллоҳ.

"Ҳидоят" журналига 2002 йил учун обуна бўлишни унутманг. Обунани барча алоқа бўлимларида ёки ён-атрофингиздаги масжидларда расмийлаштиришингиз мумкин. Нашр кўрсаткичи — 1034.

Шаҳноза ҒОИПОВА

Умрингизга барака!

ИЛМИЙ-ОММАБОП ЖУРНАЛИСТИКА

Ҳусниддин Нурмуҳамедовга табрик баҳонасида

"Гулистон"нинг энг довруғи таралган кезлардаги журналнинг масъул котиби Ваҳоб Рўзиматов номи билан боғлиқ ибратли (ҳатто кулгили) воқеалар ҳали-ҳануз ижодкорлар орасида оғиздан-оғизга ўтиб юради. Ўша пайтларда машҳурликда, саводли, маърифатли ва ўқишли чиқишда "Гулистон"га фақат "Фан ва турмуш" бас келарди. Журналларнинг умумий савиясини қўя турайлик, жой номларини, тарихий шахслар исм-шарифларини тўғри ёзиш, факт-рақамларнинг аниқлиги, ҳатто сўзларнинг имло жиҳатидан тўғрилиги маъносида ҳам мазкур икки журнал мезон вазифасини ўтарди. "Фан ва турмуш"нинг Ваҳоб акаси Анвар Муҳаммадкулов эди. Афсуски, бу фидойи журналист ҳаётдан эрта кўз юмди ва заҳматкашлик анъанасини садоқатли шогирди Ҳусниддин Нурмуҳамедовга қолдирди.

Таҳририят жамоаси ҳақида сўз борганида бир кишини ажратиб кўрсатиш ноқулай албатта, аммо-лекин ҳар ким ҳам юкнинг оғирини зиммага олавермайди. "Фан ва турмуш"да ҳар бир ижодий ходим столи устида имло луғати турарди, ҳар хонада қомус, справочник, ихтисослашган луғатлардан фойдаланиларди. Айниқса, академик, профессорлардан мақола ундиришдек машаққатли вазифа ҳам таҳририят ходимлари зиммасида эди. Буни қаранг, кимдандир зарур мавзуда мақола ундириш ҳам журналистдан маҳорат талаб қиларди. "Фан ва турмуш"да эса бу борада анчагина тажриба орттирилганди.

Анвар Муҳаммадкулов, Комил Холмуҳамедов, Ҳусниддин Нурмуҳамедовнинг мақола ундириш санъати шаклланган эди. Бировни – ака, бировни – ука деганларидек, қабилида қизиқарли ва ўқишли мақола ундириш таҳририят учун байрамга айланарди. Битта мақолани нашрга тайёрлагунга қадар беш-олтита илмий китобу мақолаларни хатм қилишга тўғри келарди, токи таҳрир ишончли чиқсин, таҳририңгиз муаллифга ҳам, журналхонга ҳам маъқул келсин! Мақола журнал юзини кўргунга қадар камида уч-тўрт қайта таҳрирда сайқал топишини ҳозир ёш ҳамкасбларга айтсак унчалик ишонишмайди. Хусусан, таржима мақолаларни Ҳусниддин ака қаттиқ чиғириқдан ўтказарди, таржима матнини асл нусхага солиштириб, биронта жумлани эътибордан қочирмай таҳрир этиш борасида, яъни аниқ таржимага эришишда Ҳусниддин аканинг қунти, талабчанлиги ва сабр-тоқатига ҳавасимиз келарди.

Журналнинг бурунги йиллар тахламлари мундарижасини ёдда сақлашда Ҳусниддин аканинг олдига тушадиган ходим йўқ эди. Ким қайси мавзуни қандай эплай олади, қайси жумла қайси ходимга "қарашли" эканини бир назар ташлашда биладиган масъул котибни чалғитиш қийин эди. Иброҳим Назирий, Илҳом Орипов, Софья Одилова, Рустам Обид, Оқилхон Одилхонов, Маҳфуза Асадуллаева, Саид Мурод... Таҳририят жамоаси мана шундай талабчанликка, қора меҳнат заҳматига бардош берадиган журналистлардан ташкил топган, умуман айни шу маънода "Фан ва турмуш"нинг журналистига айланиш ҳар кимга ҳам насиб этавермасди.

Журналист кўп бўлиши мумкин, лекин илм-фанни оммалаштира оладиган журналист анқонинг уруғи эди. Бу муаммо чуқурлашса чуқурлашаяптики, ҳануз ечимини топмаяпти. Умуман, "Фан ва турмуш" журнали тажрибасида илмий-оммабоп мақолалар ёзувчи журналист кадрлар етиштириш муаммолари ўрганилса зарур ва фойдали хулосалар чиқарилган бўлур эди. Ахир журналистларнинг ихтисослашуви, саводли ва маҳоратли журналистнинг камёблиги жуда-жуда сезилиб қолмоқда!

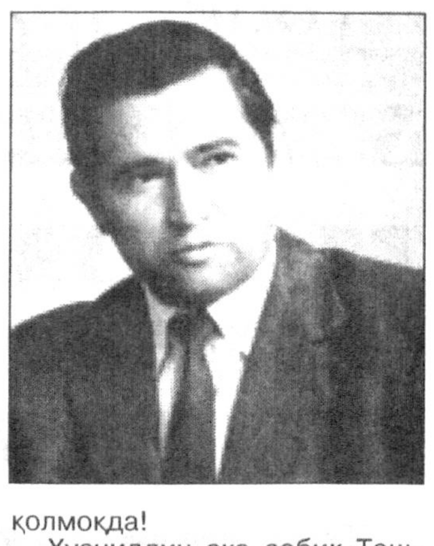

Ҳусниддин ака собиқ ТошДунинг география факультетини битирган, лекин тақдир уни журналистга айлантирди. Салкам 40 йилдирки, у киши "Фан ва турмуш"да! Тарих фанлари номзоди, катта оиланинг меҳрибон отаси, маҳалла фаоли, кўплаб ёш журналистларнинг талабчан ва меҳрибон Устози!

Ҳусниддин ака айни истиқлол йилларида ғайрат билан меҳнат қилди, "Фан ва турмуш" журналининг машҳурлигини, унинг кўпминг сонли муштарийлари олдидаги нуфузини сақлаб қолиш йўлида тиним билмаяпти. Бурунги йили Ҳусниддин Нурмуҳамедовнинг меҳнатлари "Меҳнат шуҳрати" ордени билан тақдирланганини нафақат у кишининг, нафақат журнал таҳририятининг, айни вақтда илм-фан янгиликлари ва ютуқларини оммалаштирувчи, демак, ҳаётини мамлакатда илмий-интеллектуал тафаккур тараққиёти учун хизмат этишга бахшида этган ўзбек журналистларининг байрамига айланди.

Йиллар ўтаверади, Устоз журналист 60 ёшни нишонлаяптилар. Шу қутлуғ ва саховатли кунларда Ҳусниддин акани муборакбод этамиз, у кишига, оила аъзоларига фақат ва фақат энг эзгу тилакларимизни изҳор этамиз.

"ҲУРРИЯТ"чилар

Танлов

"ЁШ ОНАЛАР" НАЗОКАТИ

Ўзбекистон Республикаси хотин-қизлар қўмитаси ва "ЭКОСАН" Халқаро жамғармаси Республика миқёсида "Ёш оналар" кўрик-танловини ўтказишга келишиб олиб, ҳамкорликда унинг низоми, мазмун ва мақсадлари ишлаб чиқилди.

Ўтган ҳафта Миллий Академик драма театрида танловнинг якуний босқичи бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридан 14 нафар ёш она ўзаро беллашди.

Танлов махсус ишлаб чиқилган сценарий бўйича ўтказилди. Унда аёллар оилада санитар-гигиеник меъёрларга амал қилиш ва соғлом оилавий муҳит яратишда ёш онанинг ўрни, фарзанд тарбияси, бола онгида экологик дунёқарашни шакллантириш, оила бюджетини яратиб, ундан унумли фойдаланиш мавзуларида баҳслашишди.

"Ёш оналар" кўрик-танловини ўтказишдан мақсад — оилада соғлом бола туғилишига эътибор бериш, гўдак парвариши, онанинг ҳуқуқини жамоатчилик ва давлат идораларида, умуман, ижтимоий ҳаётнинг исталган жабҳасида ҳимоя қилиш, уларнинг экологик манфаатларини таъминлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, наслни соф сақлаш, жисмонан бақувват, ақлан мукаммал фарзандни камол топтириш, атроф-муҳитни озода сақлаш, миллий анъаналаримиз ва урф-одатларимизни болалар онгига сингдириш каби эзгу ниятларни аёлларимиз ўртасида оммалаштиришга қаратилган.

Самарқандлик Санобар Маматқулова: "Саҳнада аёлнинг — онанинг оиладаги ролини кўрсатиб беришга ҳаракат қилдим", деса, Тошкент шаҳри ғолибаси Шоҳина Иброҳимова танловнинг аҳамияти ҳақида шундай дейди: "Умуман, болага экологик тарбия бериш, онанинг оила ва жамиятдаги ўрнини яратишга ҳаракат қилинар экан, бу эртага бошқа барча оналарга таъсир этмай қўймайди. Негаки, жамият ва давлатнинг ривожида аввало она катта роль ўйнайди. Она қанча билимдон ва эътиборли бўлса, жамият шунча гуллаб-яшнайди".

Шу куни театр фойесида болалар ва катталар учун китоблар, маиший жиҳозлар, кийим-кечаклар кўргазма-савдоси, замонавий кийимлар намойиши ва концерт дастури ташкил қилинди.

Танловда Сирдарё вилояти вакиласи Нодира Шербекова биринчи, Наманган вилоятидан келган Дилфуза Асанбоева иккинчи, тошкентлик Шоҳина Иброҳимова учинчи ўринни қўлга киритишди. Уларга Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитасининг "Фахрий ёрлиқ"лари, "ЭКОСАН" халқаро жамғармасининг дипломлари ва ташкилий қўмитанинг эсдалик совғалари берилди, шунингдек, қолган иштирокчиларга ҳам номинация бўйича совғалар топширилди.

Зуҳра ҲАМДАМОВА

Самарқандлик уста Абдусалом ... ижод устида

Олимжон НАБИЕВ фотоси

Конституция

ИСТИҚЛОЛ МАФКУРАСИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

Қомусимизда ИНСОН энг буюк қадрият сифатида улуғлангандир

Ўзбекистон Конституциясини тайёрлашда Президентнинг катта хизматлари ҳақида Н.Мишин шундай ёзади: "Каримов Асосий Қонунда инсон ҳуқуқлари ва давлат мустақиллиги ғояларига содиқлик, ҳозирги ва келажак авлодлар олдида чуқур масъулиятни ҳис этиш, ўзбек давлатчилигининг тарихий тажрибаларига таяниш, демократия ва қонунийликка ҳурмат, халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этган нормаларини тан олиш, Ўзбекистоннинг муносиб ҳаётини таъминлаш, инсонпарвар ҳуқуқий давлат яратиш ва ниҳоят, мустаҳкам фуқаровий тинчлик ҳамда миллий келишувни таъминлаш каби эзгу ниятларни мужассамлаштиришга ҳаракат қилди".

МАМЛАКАТИМИЗ кўп миллатли аҳолисининг хоҳиш-иродаси мустақил Ўзбекистоннинг биринчиси Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган. Асосий Қонун Ўзбекистон халқининг руҳини, ижтимоий онгини ва маданиятини акс эттирган. Бизнинг Конституциямиз умуминсоний қадриятлар ва халқаро ҳуқуқнинг устунлиги тарафдоридир. Шунинг учун бизнинг истиқлол ва тараққиёт йўлимиз Конституцияга асосланади.

Конституцияда ижтимоий йўналишдаги барқарор бозор иқтисодиёти, очиқ ташқи сиёсатга асосланган инсонпарвар, демократик ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятини яратиш мақсадлари қўйилган. Фақат замондошларимизнинг эмас, балки биздан кейин ўзбек заминида яшайдиган келгуси авлодларнинг ҳам тақдири биз қандай жамият ва давлат қуришимизга боғлиқ.

Бизнинг бош мақсадимиз — асоси меҳнатсевар ва фаровон, ахлоқан мустаҳкам ва маданиятли оила бўлган демократия ва ижтимоий адолат жамиятини қадам-бақадам яратишдир.

Ўзбекистонда конституциявий қурилишнинг асосини Ўзбекистон Республикаси Президенти ўз асарлари, чиқишларида ифодалаб берган беш асосий принцип ташкил қилади. Бу асос бўлувчи ғоялар ва қоидалар Ўзбекистон тараққиёти ва миллий мафкурасининг тамал тошларидир.

"Дарҳақиқат, — деб ёзади Ўрта Осиё бўйича таниқли мутахассис профессор Л.Левитин, — Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 8 декабрда қабул қилинган Конституциясида ҳозирги замон жамиятларига уларнинг сиёсий-ҳуқуқий ташкил этилиши нуқтаи назаридан зарур бўлган деярли барча нарса мавжуд. Шахснинг мустақиллиги, ҳокимиятларнинг тақсимланиши, мулкдорлик шаклларининг хилма-хиллиги, мафкуравий ранг-баранглик, ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий плюрализм, бошқариладиганларнинг розилигига асосланган ҳукумат сингари ва кўплаб бошқа демократик қадриятлар конституциявий тузумнинг принциплари сифатида тасдиқланади. Узоқ йиллар давомида тоталитар-мустабид тартиботнинг хомхаёл-демократик ниқоби бўлиб келган турли кўринишдаги "шўрочиликлар" барҳам топтирилган".

Ўзбекистоннинг 1992 йилги Конституцияси ўзбек жамияти ва давлатининг барча энг муҳим соҳаларини тартибга солади, қисқалиги ва аниқ ифодаланганлиги, шунигдек, ўзига хос тузилиши билан ажралиб туради.

У дунёдаги энг мақбул тузилишга эга конституциялардан биридир.

1992 ЙИЛГИ Конституция мустақил Ўзбекистоннинг "ташриф қоғози"га айланди. У дунё сиёсий харитасида янги демократик давлат — Ўзбекистон Республикасининг мавжудлигини акс эттирмоқда. Чунки Ўзбекистон Республикаси Президенти айтганидек, "Ҳеч бир давлат ўзининг Асосий Қонунида давлат ва жамият қурилишининг тамойилларини, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, жамият тараққиётининг иқтисодий асослари ва стратегик йўналишларини мустаҳкамламасдан туриб, ҳақиқий суверен давлат бўла олмайди".

Ўзбекистоннинг Конституцияси ўз юридик тарихининг кўп асрлик анъаналарини ва жаҳон конституциявий тажрибасининг принципларини ўзида мужассамлаштирган. Агар янги ўзбек Конституциясини жаҳон конституциявий ривожи билан алоқада олиб қарасак, шуни айтиш мумкинки, у дунёда XX асрнинг сўнгги ўн йиллиги ичида қабул қилинган янги, "учинчи" авлод конституциялари қаторига киради.

"Ҳур Ўзбекистонимизнинг тарихида биринчи Конституцияни қабул қилиш — жумҳуриятимизнинг янгидан туғилишидир, ҳақиқий мустақиллигимизга мустаҳкам пойдевор қуришидир", деб ёзган эди Президентимиз "Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби" рисоласида.

Конституцияда мустаҳкамланган қоидаларни демократиянинг аниқ "тарозиси"да ўлчаб, тўла ишонч билан айтиш мумкинки, у — жаҳондаги энг демократик конституциялардан бири.

Табиийки, ҳар қандай давлатнинг Конституцияси унда яшовчи халқнинг иродасини, руҳиятини, онги ва маданиятини акс эттиради. Конституция халқнинг сиёсий донолиги ва тафаккури маҳсулидир.

Конституцияга амал қилиб яшовчи фуқароларнинг аҳиллиги, халқимизга хос одамийлик, умуминсоний қадриятларга ихлос каби азалий сифатлар ўз аксини топган. Юртимизга хос қардошлик ва дўстлик анъаналари, ўзининг бой ва теран тарихига эга бўлмиш халқларнинг ўзаро тотувлиги ва қўшничилиги принциплари ҳам Конституцияда муҳим ўрин тутади.

Конституциямизнинг ижобий жиҳатлари, янги томонлари, аввалги Конституциялардан фарқлари нималардан иборат? Авваламбор, бу Конституция ўзининг туб моҳияти, фалсафаси ғоясига кўра янги ҳужжатдир. Унда коммунистик мафкура, синфийлик, партиявийликдан асар ҳам йўқ. Жамики дунёвий неъматлар орасида энг улуғи — инсон деган фикр илгари сурилган ва шу асосда "фуқаро — жамият — давлат" ўртасидаги ўзаро муносабатнинг оқилона ҳуқуқий ечими топилган.

Конституция инсон ҳуқуқлари ва давлат мустақиллиги ғояларига садоқат, ҳозирги ва келажак авлодлар олдидаги юксак масъулиятни англаш, ўзбек давлатчилигининг тарихий тажрибасига таяниш, демократия ва қонунийликни ҳурматлаш, халқаро ҳуқуқнинг жаҳонда эътироф этилган қоидаларини тан олиш, Ўзбекистон фуқароларининг муносиб ҳаёт кечиришларини таъминлаш, инсонпарвар ҳуқуқий жамият барпо этиш ва, ниҳоят фуқаролар тинчлиги ва миллий ҳамжиҳатликни кафолатлаш каби олижаноб мақсадларни кўзлайди.

КОНСТИТУЦИЯ сиёсий партияларнинг ва жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқий манфаатларини муҳофаза этади, уларга ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларида иштирок этиш учун тенг ҳуқуқий эркинлик яратиб берган. Айни вақтда Конституция яккаҳокимликка интилишларга ва бир мафкура имтиёзли бўлиб қолишига йўл қўймайди. Зеро, Ўзбекистоннинг давлат мустақиллигига, ҳудудий яхлитлигига ва хавфсизлигига раҳна соладиган, миллий ва диний адоватни авж олдирадиган, уруш ва зўравонликни тарғиб қилувчи, конституциявий тузумга, халқнинг демократик ҳуқуқ ва эркинликларига ҳамда маънавиятига тажовуз қиладиган партиялар ва жамоат ҳаракатлари қонундан ташқари бўлиши лозим.

Конституцияда ҳурфикрлилик, виждон ва диний эътиқод эркинлиги масалаларига катта эътибор берилган. Диннинг халқимиз маънавиятига, руҳиятига ўтказаётган ҳаётбахш таъсири катта. Ҳар бир инсон ўз эътиқодига ва динга амал қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эга.

Конституциямиз энг илғор ғояларни ўзида жо этганини, унинг энг демократик анъаналар асосида яратилганини бугунги кунда бутун жаҳон тан олмоқда. Бунинг сабаби нимада?

Биринчидан, бизнинг Конституция ҳақиқатдан ҳам демократик Конституциядир. Тарихда синалган умумбашарий ҳуқуқий қадриятларни ўзида мужассам этган ҳужжатдир.

Иккинчидан, бизнинг Конституция энг ривожланган, тараққий топган давлатларнинг тарихий тажрибасига таянган ҳолда яратилган, у дунё миқёсида ҳам ҳар қандай илғор давлат Конституцияси билан бемалол куч синашмоқда.

Учинчидан, Конституция, умумий мазмунидан тортиб оддий бир бандига қадар, Хўжа Аҳмад Яссавий бобомиз даврида, буюк соҳибқирон Амир Темур замонида шаклланган миллий тафаккурни, муқаддас исломий қадриятларни ўзида акс эттиради. Шу кўҳна замин одамлари кўнглида устувор бўлган адолат, ҳақиқат, иймон, олижаноблик, бағрикенглик, мардлик, тантилик каби улуғ хислатлар Конституциямиздан муносиб ўрин олган.

Дарҳақиқат, Конституциямиз — шу муқаддас заминимизда истиқомат қилаётган инсонларнинг дунёқарашини, уларга хос ўзаро муносабатларни, хусусиятларни, меҳр-оқибат, одамийлик, ўзга миллат ва элатларга нисбатан ҳурмат, илму фанга интилиш, орномус, иффат ва ҳаё каби эзгу фазилатларни ўзига асос қилиб олган. Бизнинг Конституциямиз эски тоталитар-мустабидлик тузумидан, ўзини ҳаётда мутлақо оқламаган, касодга учраган, миси чиққан тизимдан воз кечиб, янги, замонавий ва эркин ҳаётимизни ҳар тарафлама ҳимоя этишимизга хизмат қилади.

Конституциямизда ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади, дейилган. Ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси мақомига кўтарилиши мумкин эмас. Бу конституциявий қоида бизнинг олдимизга миллий истиқлол мафкурасини яратиш вазифасини қўяди.

ШУНДАЙ қилиб, Юртбошимиз ҳақли равишда таъкидлаганидек, "Конституция — нафақат бугунги куннинг қомуси, балки у эртанги кунимиз, қураётган жамиятимиз истиқболини аниқлаб берувчи ҳужжат, фарзандларимиз йўлини ёритиб тургувчи маёқдир".

Акмал САИДОВ,
юридик фанлар доктори, профессор

(Боши 1-бетда)

Кашфиёт

Туну кун мўъжиза кутиб яшаймиз, матбуот орқали хорижда яратилаётган сўнгги ихтироларни кузатамиз, бунга ҳам тоқат қилмай, Интернетга кириб, дунёни "остин-устун" қилиб юборамизу оёғимиз остидан "лип" этиб чиққан мўъжизаларни тан олгимиз келмайди. Худди хўрозқандни хорижники деса ётволиб ялагандек... Бироқ аввало, ўзимизда яратилаётган мўъжизани, ким бўлишидан қатъий назар, уни кашф этган ихтирочининг қадрига етмаслик, тан олмаслик юмшоқ қилиб айтганда, инсофдан эмас. Назаримда, кашфиёт ва ихтиролар фақат олимлар, олим бўлганда ҳам зўрлари томонидан яратилиши керак, деган ақида миямизнинг қат-қатига сингиб кетгандек.

АСРНИНГ ИЛК МЎЪЖИЗАСИ

Таҳририятимизга қотмадан келган, юз-кўзларидан ҳаётнинг аччиқ-чучугини хўп тотгани шундоқ кўриниб турган, ёши 45-50лардаги киши келиб ўзини "Машраб Жуманиёзов" деб таништирди. Қисқа суҳбатдан сўнг у кишининг Тошкент давлат техника университети самолётсозлик факультетини муҳандис-конструктор сифатида битирганини, бир неча йил Чкалов номидаги Авиация ишлаб чиқариш бирлашмасида механик, муҳандис-технолог бўлиб ишлаганини билиб олдик.

3-4 йилдан буён ихтирочилик билан шуғулланяпман, — дейди у киши. — Бир неча йиллик изланишларим эвазига кўп тармоқли механик электростанция яратдим.

— Йўғ-э! — ҳайратимизни яширолмадик биз. — Ёруғлик электростанцияси маълум, гидроэлектростанция бор, шамол, иссиқлик ва атом электростанцияларини биламиз, демак, сиз яратган электростанция олтинчиси бўларканда-а?

— Ҳа, шундай, — камтарлик билан бош силкиди Машраб ака. — Агар бу ихтиро ҳаётга тадбиқ этилса жуда катта иқтисодий фойда келтиради. Энг муҳими, у ортиқча сарфиёт талаб қилмайди, экологик жиҳатдан зарарсиздир.

— Ихтиро бирор жойда қайд этилдими? — сўрадик муаллифдан.

— Ҳа, — жавоб берди Машраб ака, — Республика патент идораси томонидан 20010175 рақам билан қайд этилиб, бу ҳақда ҳужжат ҳам берилди. Агарда ушбу янгилик тезроқ амалиётга тадбиқ этилиб, халқимизга, юртимизга фойда келтирса, ўзимни дунёдаги энг бахтли инсон деб ҳисоблардим.

Машраб ака буюк кашфиёт билан таништиргач, таҳририятни тарк этди. Биз эса ушбу ихтирога эътибор берадиган, уни амалиётга тадбиқ этишда муаллифга кўмаклашадиган мардлар топилишига чин дилдан ишондик.

МУХБИРИМИЗ

GLOBUS international life

Дараклар

ИНСОНМИ ЁКИ ҲУЖАЙРАЛАР ТЎПЛАМИ?

АҚШнинг Advanced Cell Technology (ATC) компанияси томонидан вегетатив кўпайиш йўли билан инсон эмбрионининг яратилиши шов-шувларга сабаб бўлди.

Компания эса мақсади инсон яратиш эмас, балки эмбриондан асосий ҳужайралар манбаи сифатида фойдаланишини таъкидламоқда.

Бундай ҳужайралар организмдаги ҳужайраларнинг бошқа турларини вужудга келтириши мумкин. Сўнгра бу ҳужайралар диабет, лукимия, рак, юрак пороги, СПИД ва бошқа касалликларни даволаш учун ишлатилади.

Бу шов-шувлар диний ҳамда бошқа жамоатчилик ташкилотлари, фуқароларнинг норозилигини келтириб чиқармоқда.

ОТИШМАЛАР ЯНА БОШЛАНДИ

Непал Вазирлар Маҳкамаси мамлакат қиролидан фавқулодда ҳолат эълон қилишини сўради.

Маҳкама буни ўтган ҳафта Эверест тоғи вилоятида рўй берган ҳукумат қўшинлари ва исёнчилар ўртасидаги тўқнашувлар натижасида 100 нафар исёнчи ҳалок бўлгани билан изоҳлади.

Ҳукумат тинчлик музокаралари олиб боришни истамагани сабабли илгариги ҳафта яна отишмалар бошланди. Исёнчилар аввалига Непал қиролининг армиясига ҳужум қилган.

Улар сайловда бирлашиш ҳуқуқини ва янги конституция яратилишини талаб қилмоқда. Агарда қирол фавқулодда ҳолат эълон қилса, ҳукумат фуқароларнинг намойиш ўтказиш ҳуқуқини ва матбуот эркинлигини поймол қилади.

САЙЛОВ ЯКУНЛАНДИ

Филиппин жанубидаги Мусулмон Минданао автоном вилояти учун янги ҳоким сайлови якунланди. 5 йил олдин ташкил топган автоном вилоятда сайловларга нисбатан ўз ишончини йўқотган кўплаб Филиппин мусулмонлари сайловда қатнашмаган. Ҳудуднинг христиан динига мансуб аҳолиси эса тескари фикрдалар.

Ўтган ҳафта собиқ ҳоким Нур Мисуари ҳукумат билан тузган 5 йиллик тинчлик музокараларини бузиб, армия пунктига ҳужум уюштирган. Натижада 100 киши ҳалок бўлган.

АЁЛЛАРГА ҚЎШИМЧА ҚАМОҚХОНА

Буюк Британия қамоқхоналарида маҳбус аёлларнинг сони кўпайиши натижасида эркак маҳбусларга тегишли яна бир қамоқхона аёлларга ўтадиган бўлди. Маҳбус аёллар қамоқхонадагиларнинг 4,045 фоизини ташкил этади. Шу йил бошида маҳбус эркакларга тегишли 2 қамоқхонага аёллар жойлаштирилган. Ҳозирда ҳукумат қураётган 2 та аёллар қамоқхонаси 2 йилдан сўнг ишга тушиши кутилмоқда.

Қамоқхона хизмати мутасаддиси судлардан аёлларга нисбатан қисқа қамоқ муддати беришни сўраган.

Би-Би-Си хабарлари асосида
Дилнора АЗИМОВА тайёрлади.

Тафаккур

ЭНГ ЯХШИ ГАП – РОСТ ГАПДИР

Ҳадислар

Ўзингизга ёққан нарсани бошқаларга ҳам раво кўринг.

* * *

Оллоҳдан қўрқинглар ва фарзандларингизга баравар меҳрли бўлинглар.

* * *

Мазлум кишининг қарғишидан сақланинглар, гарчи у кофир бўлса ҳам. Унинг дуоси билан Оллоҳнинг даргоҳи ўртасида парда йўқдир.

* * *

Икки кишига Оллоҳи таоло қиёмат куни раҳмат назари билан боқмайди: 1) қариндош-уруғидан узилиб кетган кишига; 2) ёмон қўшнига.

* * *

Ҳалокатга олиб борувчи еттита гуноҳдан сақланинглар:
1. Оллоҳи таологa ширк келтирмоқ;
2. Сеҳр ишлари билан шуғулланмоқ;
3. Бировни ноҳақ ўлдирмоқ;
4. Судхўрлик;
5. Етимларнинг молини емоқ;
6. Ёв билан бўлаётган жангдан қочмоқ;
7. Эрли, мўмина, иффатли аёлларни фоҳиша деб ҳақоратламоқ.

* * *

Одамларнинг юзларига уришдан сақланинглар.

* * *

Оллоҳнинг наздида энг яхши гап — рост гапдир.

Сафар

ҲУР МАТБУОТ МУЛОҲАЗАЛАРИ

Чеклашлардан озод журналистика борми?

Нью-Йорк университетининг журналистика факультети профессори Митчел Стифенс билан бўлган суҳбатимиз давомида қозоғистонлик ёш тележурналист Каиржон Смагулов очиқчасига "Мен Америка журналистлар учун жаннат деб ўйлаган эдим, афсуски, унчалик ҳам эмас экан", деди. Бунга жавобан М.Стифенс унинг мамлакати журналистлар учун жаннат эмаслигини, бу ерда ҳам ўзига хос муаммолар борлигини уқтириб, "Шу билан бирга матбуотимизнинг жуда кўп яхши томонлари бор", деди фахр билан.

Очиғини айтганда, биз ҳамма жойда суҳбатдошларимизнинг ўз матбуотига берган холис баҳосининг гувоҳи бўлдик.

Биз ўз журналистикамизга нисбатан "чеклашлар" ва "тобелик" сўзларини деярли ишлатмаймиз. Аслида ҳар қандай мамлакатда ҳам ОАВ фаолияти маълум доирада чекланган (ёзилган ёки ёзилмаган қонунлар орқали ва ҳоказо), улар кимнингдир ёки ниманингдир тобелигида, яъни измида бўлади. Хўш, бу борада АҚШ журналистикасининг аҳволи қандай?

Журналистларнинг тан олишича, улар ўз фаолияти қонун йўли билан ҳимояланганлигига тўла ишонч билан ишлайди. Улар ҳукуматдан, давлатдан, каттаю кичик амалдорлардан, полициядан умуман қўрқмайди. Лекин оммавий ахборот воситаси ўз эгаси, реклама берувчи, газетхон (телетомошабин, радиоэшитувчи)нинг "ўжарликлари"ни инобатга олишга, улар измида бўлишга мажбур. Журналистикадаги чеклашлар ҳам ана шу тобелик билан боғлиқ. Оммавий ахборот воситаларининг асосий қисми хусусий бўлганлиги боис уларнинг ўз эгаси бор.

Ягона хўжайинга тегишли бўлган газета трестлари ўтган асрнинг аввалларидан пайдо бўла бошлаган эди. Ҳар кунлик газеталарнинг 75 фоизи бир неча газета трестларига тегишли. Газета эгаси энг аввало оладиган фойдасини кўзлаб ҳаракат қилади. У ўзининг оладиган фойдаси таҳририят аъзоларининг, ҳар бир журналистнинг ўқувчилар эҳтиёжини нақадар қондириб бораётганлигига боғлиқлигини яхши англайди. Шунинг учун у газетанинг ички ишига ҳадеб аралашавермайди. Бу борадаги аҳвол ҳам ҳар жойда ҳар хил экан.

Масалан, Миссури штатининг Жонсон графлиги ҳудудида тарқаладиган "Сан" газетасининг эгаси Нью-Йоркда тураркан, мулкдор ўз газетасини ўқимас экан ҳам. Уни фақат оладиган фойдаси қизиқтираркан.

"Аризона рипаблик" газетасидагилар газета эгаси ақлли бўлса ҳеч қачон бош муҳаррирга босим ўтказмаслигини уқтириб, яна қўшимча қилишди: "Бизда ўта ақлли хўжайинлар билан бир қаторда ўта ақлсизлари ҳам бор".

Аризона штатидаги бошқа бир маҳаллий газета — Месса шаҳрида нашр этиладиган "Ист валле трибьюн" газетасининг эгаси Калифорнияда жойлашган "Фридум ньюспейпе" ("Эркинлик газетаси") компанияси экан. Таҳририятдагиларнинг таъкидлашича, газета эгалари фақат чоп этилаётган шарҳларгина ўз ғоясига яқин бўлишига интилади. Улар либертанизм фалсафасига қаттиқ ишонишар экан. Улар эркин бозор, шахс эркинлиги

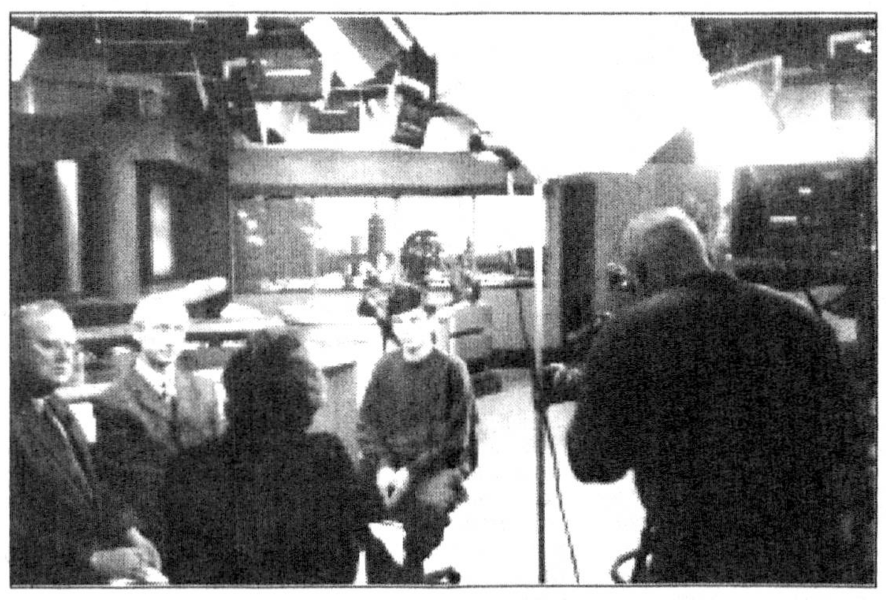

тарафдорлари бўлиб, давлатнинг бошқарувдаги аралашувини кескин камайтиришни ёқлаб чиқиб, жумладан, Федерал ҳукумат фақат мудофаа ишлари билан шуғулланса шу кифоя, деб ҳисоблашар экан. "Газета эгаларининг бундай сиёсий фалсафаси биз учун жуда қулай. Улар жиловни бўш тутишади", — деб айтишди суҳбатдошларимиз.

Бозор иқтисодиёти шароитида хусусий матбуот, радио, телевидениенинг асосий даромад манбаи реклама ҳисобланади. Газеталар даромадининг 80-90 фоизи фақат рекламадан тушади. Рекламасиз газета бир кун ҳам яшолмас экан. Газета сотувидан тушадиган маблағ урвоқ ҳам бўлмайди. Чунки газетанинг ҳар бир сонига сарфланадиган қоғоз ва меҳнат билан сотувдаги нархида катта тафовут бор. 50-70 саҳифали газетанинг нархи 25-50 цент атрофида. Бу унинг таннархидан анча паст. Газетанинг нисбатан арзонлиги ўз навбатида унинг кўпроқ сотилишини таъминлайди.

Асосий маблағ рекламадан тушаётганлиги оқибатида АҚШ газеталарида реклама берувчиларга муносабат ўзгача. "Аризона рипаблик" газетаси таҳририятида бизга айтишларича, бу ерда реклама ва янгиликлар бўлимлари орасида кучли ҳимоя девори барпо этилган. Бу билан улар берилаётган ахборотга реклама берувчиларнинг таъсири йўқлигини таъкидламоқчи бўлишди. Америкалик ҳамкасбларимизнинг тан олишича, айрим реклама берувчилар улар ҳақида танқидий материал чоп этилганда, таҳририятга қўнғироқ қилиб, шикоятдан ўзларини тиёлмас, ўз рекламаларини қайтариб олиш ҳоллари ҳам бўларкан. Лекин улар кейинчалик ҳовуридан тушиб, яна ўз рекламасини ўша газетага олиб келаркан.

Миссури штатидаги газеталардан бирининг бош муҳаррири тан олиб айтишича, у бир куни катта корхона 5 минг кишини ишдан ҳайдамоқчи бўлганлигидан хабар топган. Бу ҳақда ёзса, газетасига асосий реклама берувчи бўлган яқин бир одамини хафа қилиб қўйишдан қўрққан. Шунинг учун у корхона эгасининг ўзи бу ҳақда маълум қилмагунича ҳеч нарса ёзмаган.

1910 йилдан бери нашр этиб келинаётган "Новое русское слово" газетасининг эгаси ва бош муҳаррири Валерий Вайнберг менинг "Америка журналистикаси қанчалик холис?" деган саволимга "Матбуот пул эгасига қарам. Пул асосий роль ўйнайди. Реклама берувчини танқид қилмаймиз", деб жавоб қайтарди.

Бошқа бир журналист Боб Тернер ("Бостон глоуб") дангалига "Бизнинг реклама берувчига қарамлик жойимиз йўқ" деб қўйди.

Суҳбатдошларимизнинг барчаси ҳам ўқувчи хоҳиш-иродаси олдидаги ўз тобеликларини тан олишди. Газета муҳаррирларидан бири буни лўнда қилиб, "Биз ўқувчига маъқул бўлиш учун интиламиз", деди. Юқорида номи тилга олинган Боб Тернер эса бу хусусда батафсил сўз юритди:

— Газетанинг молиявий аҳволи ўқувчига боғлиқ. Биз ўқувчиларимизга хизмат қиламиз. Агар газетанинг мухлиси оз бўлса, катта ҳажмдаги рекламага умид қилмаса ҳам бўлади. Газета — бу яхши бизнес. Биз ўқувчиларимиз сонини ошириш учун материалларни уларга етказишда холис бўлмоғимиз керак. Берилаётган янгиликлар ҳаққоний бўлмоғи, ҳукумат ёки реклама берувчининг қарашини ифода этмаслиги лозим. Газетхонларимиз биздан доимо мустақил бўлишимизни кутишади. Албатта, газетхон ҳар хил, унинг қарашлари бирор бир мақола муаллифи фикрларига тўғри келмаслиги мумкин. Шуни назарга олган ҳолда биз турли-туман материалларни, ҳар хил нуқтаи назар ифодаланган мақолаларни чоп этамиз. Фақат газетанинг муҳаррир бўлимида (бу доимо газетасининг маълум саҳифасида ва аниқ жойида чоп этиладиган муҳаррир устуни ёки таҳририят аъзоларининг мақолалари босиладиган алоҳида бир саҳифа бўлиши мумкин — Т.Р.) биз ўзимизнинг расмий ёки қарор топган қарашларимизни баён этамиз.

Газеталар ўз ўқувчиларининг тазйиқини доимо сезиб туришаркан. Газетхон газета қўлига теккан заҳотиёқ ўз фикрини телефон ёки мактуб орқали таҳририятга билдиради. Бу фикр қандай бўлишидан қатъий назар, уни бир қатор газеталар алоҳида саҳифада муаллифининг номини кўрсатмасдан чоп этишаркан.

Журналистика соҳасидаги чеклашлар ҳақида сўз кетганда, бир қатор суҳбатдошларимиз газеталарнинг аҳолини хабардор қилиш ўрнига кўнгилочар материалларга кўпроқ эътибор қаратаётганлигини ҳам қайд қилиб ўтишди. Бу айрим журналистларнинг шов-шувлар орқасидан қувишида, ҳар хил олди-қочди гаплар асири бўлишида намоён бўлмоқда.

Лекин шуниси диққатга сазоворки, кўпгина мамлакатлардагидан фарқли ўлароқ, АҚШда аксарият кундалик газеталар жиддий ва салмоқли нашрлар сирасига киради. Энг кўп тиражга эга бўлган 20 та газетадан фақат 2-3 тасигина жиноий ҳаёт, шаҳвоний муносабатлар ва ҳар хил жанжалларни мунтазам ёритиб боради. Энг катта тиражга эга бўлган газеталар ўта жиддий нашрлардир. Булар — **"Уолл-стрит жорнэл" (1,8 млн), "Ю-Эс-Эй тудей" (1,5 млн.), "Нью-Йорк таймс" (1,1 млн), "Лос-Анжелос таймс" (1,1 млн), "Вашингтон пост" (850 минг)** кундалик газеталаридир.

АҚШ матбуотидаги чеклашлар ҳақида гапириб, яна амалда ички ва ташқи назорат мавжудлигини назарга олиш лозим. Ташқаридан матбуот фаолияти туҳмат тўғрисидаги қонун ва кузатувчилар орқали (улар кўпчилик бўлиб, бу вазифани ихтиёрий равишда ўз бўйнига олган) назорат қилинади. Ички томондан эса назорат айрим газеталарда мавжуд омбудсманлар орқали амалга оширилади. Омбудсман тушадиган шикоятларни текшириб чиқади, шу асосда ўз-ўзини танқид руҳи билан суғорилган материаллар тайёрлайди. У ушбу материалларнинг чоп этилишига ва ички интизом қоидаларининг бажарилишини кузатишга масъул ҳисобланади. Буни қарангки, рақобат матбуот соҳасида ҳам барчани "тўғри" бўлишга мажбур қилади, ёзилган ва ёзилмаган қонунларни ҳисобга олишга ундайди.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

(Боши ўтган сонда)

Хотира

УСТОЗ ЖУРНАЛИСТ ЭДИ...

Республикамиз журналистикаси оғир жудоликка учради. Ўзбекистон халқ ёзувчиси, хизмат кўрсатган санъат арбоби, мамлакатимиз журналистлари уюшмасининг ташкилотчиларидан бири ва биринчи раиси, маҳоратли публицист Иброҳим Раҳимов саксон беш ёшида оламдан ўтди.

Иброҳим Раҳим 1916 йили Қува (Фарғона)да туғилди. Меҳнат фаолиятини ўз қишлоғида оддий ўқитувчиликдан бошлади. Кўп ўтмай Қишлоқ кенгашига раис бўлди. Ҳали 23 га ҳам кирмаган йигитча учун бу кичкина лавозим эмас эди.

Аммо Иброҳим аканинг юраги амал, лавозимдан кўра ижодга, журналистикага кўпроқ ошуфта эди. Бу майл уни Тошкентга етаклаб келди. Ёш қаламкашни Республика радиоси жамоаси ўз бағрига олди. Бироқ уни олдинда қизғин ижод онлари эмас, порохлар ҳиди анқиган, еру осмонни ларзага солиб портлаган бомбалар остидан ўтувчи даҳшатли уруш йиллари кутарди.

Уруш унинг бир қўлига қалам, иккинчи қўлига қурол тутқазди. Аммо у душманни ўт очар қуролидан кўра оташин қалами билан кўпроқ қийратди. Уруш ниҳоясида у майор унвонли ҳарбий публицист эди.

Ватанга қайтгач, мамлакатимизнинг энг нуфузли нашрлари ("Қизил Ўзбекистон" газетаси, "Гулистон", "Муштум" журналлари)га бош муҳаррир бўлди. "Ўзбекфильм"га раҳбарлик қилди. Айниқса, "Гулистон" журналини ташкил этиб, таҳририятни бошқарган йиллари адибимизнинг шахсий ҳаётида ҳам, миллий журналистикамиз тарихида ҳам ўчмас из қолдирди. Кенг халқ оммаси "Темур тузуклари" (А.Соғуний таржимасида), Расул Ҳамзатовнинг "Доғистоним"и, Эркин Воҳидовнинг "Ўзбегим"и, Абдулла Ориповнинг "Юзма-юз"и, жаҳон тасвирий санъатига мансуб кўплаб дурдона асарлар билан биринчи бўлиб айни шу журнал орқали воқиф бўлди. Ушбу асарларнинг чоп этилиши ўша давр воқелиги учун катта жасорат, ёш истеъдод соҳибларига ғамхўрликнинг ёрқин намунаси эди. "Гулистон"нинг ўз давридаги юксак мавқеларга кўтарилиши журнал муҳаррири қалбидаги юрт, миллат озодлиги, матбуот эрки учун бўлган ниҳоятда бир эзгу ниятнинг илк куртаклари бўлса ажаб эмас.

Ватанимиз Истиқлолга эришган кезлар забардаст устоз журналист 75 ёшда эди. Иброҳим ака, "Мен дунёга қайта келдим, энди тинмай ёзаман!" деб кўп айтар эдилар. Шундай қилдилар ҳам, у киши қаламни қайта чархлаб, мустақиллик ҳимоясига отланди. Йўл юришдан чарчамадилар, журналистнинг қора меҳнатидан қочмадилар. 85 ёшда не-не журналистларни доғда қолдириб нуфузли "Офарин" танлови ғолиби бўлдилар!

Иброҳим ака барчага фақат эзгулик тилайдиганлар тоифасидан эди. Ёшларнинг бошини силади. Давраларнинг гули, озод юрт, истиқлол ғоялари булбули бўлиб, ёниб яшади. Умрининг сўнгги дақиқаларигача қаламни қўлдан қўймади.

Аллоҳ Иброҳим Раҳимнинг охиратини обод қилсин!

Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси

БМТ

Мижей: "ТАРАҚҚИЁТ ТАРАФДОРИМИЗ"

Хабарингиз бор, БМТ Бош котибининг муовини, БМТ Ривожланиш дастурининг Европа ва МДҲ мамлакатлари бўйича минтақавий бюроси директори Кальман Мижей 22-26 ноябрь кунлари расмий ташриф билан Ўзбекистонда бўлди. Юксак мартабали меҳмон мамлакат ҳукумати билан ривожланиш масалаларида мубоҳаса олиб борди. Жумладан, у Президент Девони масъуллари, Ташқи ишлар вазирлиги, Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги ҳамда Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раҳбарлари билан Ўзбекистоннинг иқтисодий, ижтимоий ривожланиши, атроф-муҳит масалалари борасида фикр алмашди.

— Ўзбекистон Марказий Осиёдаги стратегик жиҳатдан энг муҳим давлат, — дея сўз бошлади К.Мижей БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонасида бўлиб ўтган матбуот анжуманида. — Бош вазир ўринбосари, Макроиқтисодиёт ва статистика вазири Рустам Азимов билан мамлакатингизнинг телекоммуникация тизимини ривожлантиришга, Интернет ва бошқа телефон алоқаларини кучайтириш оқибатида аҳолининг хабардорлик даражасини оширишга келишиб олдик.

Ташриф самарали ўтди. Унинг натижалари бугун-эрта намоён бўлса ажабмас.

МУХБИРИМИЗ

Пул

ПУЛНИ ЯХШИ КЎРАМАН

Шунинг учун у ҳақда нима билишни истасанглар, марҳамат, менга мурожаат қилаверинглар, яхшилар!

Савол:

"Ҳуррият"нинг ўтган сонидаги "Пулни яхши кўраман" сарлавҳали мақола ўзимнинг ва атрофимдаги дўстларимнинг пул ҳақидаги тушунчаларимизни ўзгартириб юборди. Бир-биримизни саволга тутиб, тадқиқот бошлаб ҳам юборибмиз! Билса-ак, аксарият одамлар жоннимас, пулни кўпроқ қадрлашар экан. Ростини айтсам, мен ўзим ҳам шундай фикрдаман. Тўғри тушунинглар, ахир пулсиз битадиган бирорта иш йўқ-ку, дунёда! Илгари бирор ғалвали ишнинг битишига таниш керак дейишарди. Энди эса танишнинг ҳам ҳожати йўқ, пул бўлса – бас! Шунинг учун инсон эмас, кўпроқ пул қадрланади. Бироқ, мени ташвишлантирган нарса, бундай аҳвол инсониятнинг асрий қадриятларига зидку! Ҳар куни келиб кетувчи, манфаатимиз воситачиси бўлган қоғоз пулдан Тангрининг буюк мўъжизаси – ИНСОН, унинг ҚАЛБИ азиз эмасми?

Зебо НАМОЗОВА,
Жаҳон тиллари университети толибаси

Пул инсондан қадрли ёки қадрсиз эканлиги хусусида бизда ҳам а-анча гаплар бор. Синглимиз тўғри ёзибди, ИНСОН ҳамма нарсадан қадрли, бироқ. Хуллас денг, хомхаёлни четга суриб... Кечадан бери туз тотмадим. Одатим шу - пул санаётганда қорин сира очмайди. Кеча озгина мошкичра егандим, ҳалигача кекириб юрибман. Шундай бўлса-да, бирор нарса тановвул қилиб қўймасам, тағин, ошқазондан айрилиб ўтирмай!.. Нима есам экан? Хотин тушмагур, қачон қараса у йўқ, бу йўқ деб жиғимга тегаверади. Ҳе, рўзғорни бутлаб бўлармиди, картошка фалон пул, сабзи пистон пул турса. Бозорнинг чангалига чанг солиш учун, эҳ-ҳе!.. Бу етмагандай онажонисининг кўнгиллари витаминли нарсаларни тусаб қолади. Ия, витаминлар ўзимизга ҳам ёқади. Хотин кишига гап тушунтириб бўлмайди-да! Майли, гапирганича гапираверсин, қанча кўп жавраса, пул сарфлашга шунча фурсат оз қолади.

Тўнғич ўғлим ўқишга киришни, олим бўлишни орзулаб қопти. Дўппини чойнакни устига қўйиб, роса ўйладим. Кўчанинг нариги юзида яшайдиган ўртоғим бундан 30 йил илгари институтга кирдим деб, бошимни қотирганди. Хўш, 30 йил илгарини қўй, ҳозирдан гапир, ҳозир қандай яшаяпсан деб оғиз очиб кўринг-чи! Мен гапирмай, сиз тингламанг! Шунча йил ишлаб орттирган мартабаси 9-қаватдаги бир хонали уй! Бир мири йўғу, минғиллаганиминғиллаган. Унга қолса, инсон қадри пул билан эмас, бахт билан ўлчанаркан. Ўргулдим!..

Ҳозир данғиллама ҳовлим, иномарка мошинимдан ташқари шаҳарнинг пресстижний жойидан иккита евроремонтли тўрт хонали квартирам бор. Ошна-оғайнидан, таниш-билишдан, ҳурмат-обрўдан камчилигим йўқ. Лекин мен институтнинг қорасини кўрмаганман. Вот, масала нимада!

Дадам олтмишинчи йилларда ёнимиздаги училишининг директори билан гаплашиб, бир қоп ёнғоққа диплом олиб берганди. Ҳозир ранги ҳам ёдимда йўқ.

Ишқилиб, ўғилни ўқишдан айнитдим. Ўқимайсан, дедим, агар мени ота десанг у дунё-бу дунё ўқишни хаёлингга келтирма дедим. Тамом, вассалом! Хайрият, ўғлим сал тушунгандай бўлди. Кейин билсам, болам тушмагур, бир қизга, сенга уйланаман деса, аввал ўқишга кир деган экан. Тавба, одамлар оёқ остидаги денгизни кўрмай келажак ҳақида қайғуради-я. Ҳэ, ўргилдим, қиздан кўпи борми, пул бўлса!..

Айтмоқчи, кенжа ўғлим файласуф бўлмоқчи экан. Бозорга чиқиб, перашка сот дедим. Нима эмиш, бойлик одамга бахт келтирмасмиш. Зумрашанинг ақл ўргатишига, ўқиб чиқинг деб қўлимга китоб тутқазишига нима дейсиз!

Аср, шом ўтиб, хуфтон тушди ҳамки, ўғилдан дарак бўлмади. Хунобгарчиликда, қанақа китоб ташлаб кетди ўзи, газитти зўрға ўқийману, унинг қилиғига ўлайми? Хўп, нима ёзган экан ўша китобда, қани варақлаб кўрайчи. Ҳм... "...орадан бир неча йиллар, асрлар елдек учиб ўтади. Ахийри бойлик йиғишга муккасидан кетган Лидия султони Крез эрамиздан аввалги 7 асрда барча мулозиму фуқароларини тўплаб, янги пул бирлигини жорий этишини билдиради". Ие, пул ҳақида ёзибди-ку, вой болам-эй, эртароқ айтмайсанми шундай деб. Хўш... "Ўнгу тушида пулни ўйлаган Крез уччига чиққан тулки бўлган. Янги пул унга беҳисоб бойлик келтирди. Одамлардан арзон маҳсулотлар сотиб олиб, маълум муддатдан сўнг икки-уч баробар қимматга ўзларига қайтариб сотди-я". Баракалла, отасига раҳмат!

"Унинг бу устамонлиги маҳсулот айирбошлашдаги номутаносибликка чек қўйди. Энди бу янгилик бутун Месопотамия бўйича қандай овоза бўлганини ўйлаб кўринг-а ?! Ўшанда ҳамма қозон-товоғини кўтариб Лидияга кўчиб келган экан. Нима қилсин, ахир, пул керак-да, тирикчиликнинг айби йўқ.

Буёғини сўрасангиз Крез жуда-а бойиб кетади, тушмагур. Шу даражада бойлик йиғадики, девордан салгина мўралаган кимсанинг дами ичига тушиб кетаркан. Худди шундай кунларнинг бирида форс ҳукмдори Кайхисрав сафардан қайта туриб, қалъадаги бойликдан хабар топади. Ҳарбий урушларда устаси фаранг эмасми, Крезни ҳийла билан қўлга олиб, навкарларини қириб ташлайди ва катта миқдордаги бойликка эга бўлади. Бечора Крез бойликни йиғибди-ю, ҳимояни унутибди-да. Айтишларича, у сарой аъёнларига ҳам баъзан маош бермас, бойлигини қизғонар экан.

Мислсиз бойликдан форс подшоҳининг иштаҳаси карнай бўлиб, яна янги ўлжа қидиради. Пул ўлгир, ширин-да!

Ўша вақтлар дарёнинг нариги томонида эркин ва фаровон кун кечираётган массагетлар ўзига тўқ қабилалардан эди. Кайхисрав уларни ўзига тобе қилишни режалаштиради ва уларга қарши ўн минглаб лашкарларини жангга бошлайди.

Бахти ЁР

(Давоми бор)

Ўзингни англаб ет!

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир **Хуршид ДЎСТМУҲАММАД**

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Собиржон ЁҚУБОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 19.00
Буюртма — Г - 3042

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Zokirjon ALIBEKOV

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Рамазон неъмати

МАШКУРА ОПАНИНГ МАРВАРИДЛАРИ

Кеча ифторликка тортган нишолдангиз қалай, яхши чиқдими? Пашмагу (ёғли ҳолва) кунжутли ҳолва, парвардани олишда адашмабсизми? "Йўғ-э! Рамазон ойида ёмон нарса сотишмаса керак?" дейсизми, тўғри фикр, биз ҳам сиз томондамиз. Фақат синалган молни харид қилган киши ютқазмаслигини таъкидламоқчимиз, холос.

Машкура опани танисангиз керак, албатта, танийсиз. У киши қўли гул ширинпаз сифатида аллақачон ном чиқарган. Опанинг пашмагу нишолдаларини бир марта тотсангиз, йил бўйи мазаси оғзингиздан кетмайди.

Қандолатхонада пашмак толаларининг михга тортилганидаги ҳолати беихтиёр марваридни эслатади. Уларнинг жимир-жимир товланиши кўзингизни қамаштирмай қўймайди. Биз опани иш устида саволга тутдик.

— Машкура опа, нега аксар қадимдан қолган миллий ширинликларимиз кўпроқ моҳи Рамазонда тановул қилинади?

— Бунинг сабаби жуда ҳам оддий. Ифторлик дастурхонига қўйилган нишолдани нон билан еб олсангиз, у кетма-кет келадиган ош, хасип, норин... овқатларнинг ҳазмини енгиллаштиради. Нишолда таркибидаги етмак ошқозон-ичак органлари ишини яхшилайди. Бошқача айтганда, дастурхонга тортилган барча таомлардан тотиб кўриш имконини беради.

Қолаверса, Тошкентда никоҳ тўйларида йигит томонниng қиз томонга кунжутли ҳолва юбориши одат тусига кириб қолган. Ота-боболардан қолган бу удумнинг тагида яна яхши ният ётади: аввало, иккала ёшнинг турмуши ширин бўлсин, қолаверса, қуда томондан "ёғилаётган" тоғораларни бўшатишнинг ўзи бўлмайди. Ҳазми таом учун ҳам дастурхонга ҳолва, пашмак ва нишолда тортилади.

— Ширинпазлик ҳунарини кимдан ўргангансиз, болаларингизга ҳам ўргатяпсизми?

— Бахтим бор экан, ширинпазларга келин бўлиб тушдим. Бу гапга ҳам йигирма саккиз йил бўлди. Бу ҳунарни раҳматли қайнотамдан ўрганиб, дуоларини олганман. Биз бу касб билан шуғулланаётган бешинчи, фарзандларимиз олтинчи авлоддир. Неча асрлардан буён қолиб келаётган мис кашкул, тоғора, жомларимиз бор.

Ҳозирги кунга келиб бу ҳунарни иккала келинимга ҳам ўргатганман. Уларнинг ҳар иккови ҳам дўхтир бўлишларига қарамай, менга яқиндан ёрдам беришади. Ўзим ҳам келинларимни худди қизларим сингари яхши кўраман.

— Сир бўлмаса, ҳар мавсумда қанча пул топса бўлади?

— Меҳнатингизга яраша, болам. "Ҳунар, ҳунардан унар" дейишади. Ишқилиб, ҳалол-покиза маҳсулот тайёрлаб сотсангиз, кам бўлмайсиз. Ҳикмат — ҳалолликда, раҳматли қайнотам "Оқ нарса устидасиз, бунга фақат одил туриш керак" деган гапни такрорлашни яхши кўрардилар.

— Кўпчилик уй бекалари ширинликлар пиширишга қизиқишса-да, бу иш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Бу иш шунчалик қийинми? Мухлис бекаларимизга айрим ширинликларни тайёрлаш йўл-йўриқларини айтмайсизми?

— Пашмак, нишолда ва бошқа ширинликларни қандай тайёрлашни айтишдан осони йўқ. Буни менинг маслаҳатимсиз ҳам яхши биладиганлар топилади. Бироқ ҳамма гап масаллиқнинг қанчаю қандайлигига боғлиқ. "Янгамнинг овқатини мазали қилган акамнинг чўнтаги", дейишади-ку. Шунга ўхшаб, меъёрдаги масаллиқ аялмаса, меҳнатдан қочилмаса ширинликнинг тотли, мазали бўлиши турган гап.

Суҳбатни МУХБИРИМИЗ ёзиб олди.

Қадрият

АСКИЯ — НОЗИК САНЪАТ!

Бачканалик — аския маданиятига зид

Дунёда эртакларнинг ғаройиб оламига саёҳат қилиб, ундан ҳайратга тушмаган, ибрат дарси олмаган инсонни топиш қийин. Кўп йиллик ҳаётий тажрибага асосланган ҳикматга бой мақоллар ҳам дунёнинг барча халқ оғзаки ижод намуналарида учрайди. Бироқ ўзбек халқ оғзаки ижодининг аския деб аталган нодир жанрини бошқа бирор халқ ижодиётида кундузи чироқ ёқиб ҳам топиб бўлмайди. Аския ҳақида биз кў-ўп нарса биладигандаймиз. Шу билан бирга айримларимиз ҳатто аския нима эканини кўпда тушунавермаймиз.

Бир муддат аввал ЎзТВнинг ҳажвий кўрсатувларидан бирини кўриб қолдим. Кўрсатувнинг барчага таниш бошловчилари одамларни кулдириш мақсадида бўлса керак, бир-бирлари билан "аския" айтишиб қолишди.

— Фалончижон, семичка чақасизми? — сўради биринчи бошловчи.

— Ҳа, бўлса чақаверамиз, — жавоб берди иккинчи томон.

— Ўша йўқ-да, — деди айтишувни бошлаган "аскиячи".

Бор гап шу. Қизиғи, иккала бошловчи бу билан аскияни дўндиргандай бўлишди ва ўзларини "кулгидан тўхтатолмай" қотиб-қотиб кулишди. Бу кулги нима учун, кимга қаратилган — тўғриси, тушунолмадим. Лекин шу нарса аниқки, ҳақиқий аския бу "кулги усталари" талқинидагидан ўн карра маънили, мазмунли ва чуқур мантиққа эга.

Аския арабча "азкиё" сўзидан олинган бўлиб, закийлик, ҳозиржавоблик, зукколик каби маъноларни англатади. Бу жанр кўп асрлик тарих давомида халқ турмуш тарзига мос ҳолда пайдо бўлган ва ривожланган. Аския дастлаб қўл-оёқ ҳаракати билан боғлиқ ҳунармандлар орасида тарқалган. Оғир меҳнат жараёнида маҳсидўз, чилангар, этикдўз, бўзчилар аския айтиб бир-бирларининг кайфиятини кўтарганлар ва бу бевосита иш унуми, самарадорлигига ҳам таъсир этган. Шу тариқа мазкур жанрга ихтисослашган санъаткорлар — аскиячилар етишиб чиққанлар. Халқ сайиллари, оммавий тадбирларда аскияга катта ўрин берилган (Бу анъана ҳозир ҳам маълум маънода давом этяпти). Бироқ аския мавсумий бўлиб қолмаган. Меҳнат жараёнида ҳам, чойхонадаги улфатчиликда ҳам аскиябозлик давом этган. Шуни айтиш кераки, аския айни ўша ижро жараёнида "туғиладиган" ноёб ижод тури саналади. Аскиячилар айрим ҳолларни инобатга олмаганда олдиндан ёдлаб ёки тайинлаб аския айтишмаган.

Аскиянинг асосий хусусияти сўзларнинг "коса тагида нимкоса" маънода келишидир. Аскиячи бу маъноларни зукколик билан тушуниб етиш ва ўша онда ундан ўтказиб жавоб бера олиши керак. Яъни, аскиячидан энг аввало, тилни мукаммал билиш, ҳозиржавоблик, топқирлик, вазиятдан чиқиб кета олиш талаб этилади. Аскияни тушунмайдиган тингловчи олдида уни айтиш ниҳолни тошлоқ ерга экишдек гап. Тингловчи ҳам аскиядаги ҳар бир сўзни

> **Савол:**
> *Аскияга қизиқишим катта. Телевидение орқали намойиш этиладиган аския томошаларини доимо кузатиб боришга, уларнинг маъно-моҳиятини тушунишга ҳаракат қиламан. Аскиячиларнинг бетакрор санъати, топқирлиги, ҳозиржавоблиги мени ҳайратга солади. Шу билан бирга анчадан буён мени айрим саволлар ҳам ўйлантириб келади. Аския сўзининг этимологияси қандай? Мазкур сўз санъати қай тариқа пайдо бўлган? Қадимги даврларда ҳам ота-боболаримиз аския айтишганми? Унинг қандай турлари мавжуд? Тез кунларда ушбу саволларга "Ҳуррият" саҳифаларидан жавоб топаман, деган умиддаман.*
>
> **Жаҳонгир СОДИҚОВ**
> **Навоий**

диққат билан тинглаши, тушуниши, ҳис қилиши керак. Ана шундагина самимий кулгу юзага келади. Илгари 7 ёшдан 70 ёшгача аскиянинг қилдан нозик маъноларини тушуна олган. Ҳозир эса аския айтиш у ёқда турсин, уни тушуниш, нозик маъносини англаб етиш ҳам камёб ҳодиса бўлиб боряпти.

Аскиянинг асосий воситаси ийҳом санъати (бир сўзнинг бир ўринда икки маънода келиши) бўлиб, у ҳам аскиячи, ҳам тингловчидан мушоҳада ва эътибор талаб этади.

Бир куни ҳазрат Алишер Навоий ва шоир Биноий боғда суҳбатлашиб, сайр қилиб юришган экан. Алишер Навоийнинг саъй-ҳаракати ва ҳомийлигида барпо этилган боғда турфа хил гуллар, анвойи мева кўчатлари бор эди. Шоирлар гўзал ва бетакрор манзара касб этган гулзор олдидан ўтишаётганда, иттифоқо, боғдаги кўриқчи итлардан бири ҳуриб қолибди. Шунда Биноий сўз ўйини қилмоқчи бўлиб:

— Боғдаги итлар ҳам эгасидек "наво" қиладурми? — дебди Навоийнинг тахаллусига ишора қилиб.

Буни эшитган ҳазрат Навоий зум ўтмай, зукколик билан мусоҳибига жавоб берибди:

— Ҳа, дастлаб олиб келганимизда овози ҳам чиқмаётганди. Бир-икки кун парвариш қилгандик, биноийдек бўлиб қолди...

Бу ривоят биз сўз юритаётган аскиянинг мумтоз намунаси дейишимиз мумкин. Эътибор берган бўлсангиз, Биноий итнинг "наво" қилишини улуғ шоир тахаллусига қиёслаб сўз ўйинини бошлайди. Бироқ у мусоҳибининг ким эканини унутиб қўйган эди. Навоий ғоят чиройли жавоб билан рақибини мот қилади. Бу ўринда "биноийдек" сўзининг зоҳирий маъноси яхши, дуруст, тузук бўлса, асли Навоий айтмоқчи бўлган ботиний маъно Биноийнинг ўзига ишорадир.

Умуман, аския мамлакатимизнинг Қўқон, Марғилон, Андижон, Тошкент шаҳарларида ғоят кенг тарқалган ва ривожланган. Аскиянинг биз билган ва билмаган 50 дан ортиқ тури мавжуд. "Гулмисиз, райҳонмисиз, жамбулмисиз?", "Ўхшатдим", "Бўласизми?", "Қофия", "Радиф" деган қисқа савол-жавобли аскиялар нисбатан қадимий илдизга эга. "Сафсата", "Тутал", "Бахри байт", "Афсона" кенг тарқалмаган шакллардир.

Абдулла Қаҳҳор аскияга қизиқ таъриф беради. Улуғ ёзувчимиз эътирофича, аския "гўнг устида очилган гул". Бунда А.Қаҳҳор аскиячиларни йўқ ердан гап топиш, истаган мавзуда гўзал фикрий топилма, бадиият намуналарини юзага келтира олишини назарда тутган бўлса керак. Ҳақиқатдан ҳам, аскиянинг салмоқли қисмини сал "ўшандайро-оқ" мазмундагилари ташкил этади. Шу боис отахон адибимиз Саид Аҳмад айни мавзуда янада қизиқроқ фикрларни билдиради: "Аския — эркакларнинг ҳаммоми. Унга аёлларнинг кириши мумкин эмас".

Хўш, мутахассислар бу борада қандай фикрда бўлиши мумкин? Тадқиқотчи олимларнинг фикрича, "Аскиячилар бир пайров юзасидан тортишганда ундан четга чиқмайдилар. Четга чиқиш уни бузиш ҳисобланади. Парнографик, қўпол сўзлар ишлатилса, ожизлик белгиси бўлади, аския дарҳол тўхтатилади". Мазкур мулоҳазалардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, оммавий тадбирларда айтиладиган аскияда мухлислар орасида аёллар, ёш болалар борлигини унутмаган ҳолда ахлоқий меъёр ва чегарадан чиқиб кетмаслик керак.

Юқорида таъкидлаганимиздек, ота-боболаримиз кўнгилли дам олиш, турмуш чарчоқларини ёзиш, зерикиб қолмаслик, тўйгунча, беармон кулиш мақсадида аския айтишган. Бизнинг даврга келиб, радио, телевидение бир сония бўлсин, зерикиб қолишимизга йўл қўймаяпти. Шу билан бирга мазкур ОАВ ўзаро фикрлашиш, аския айтишга ҳам вақт қолдирмаяпти. Балки шу боисдир ҳозир аскиядек гўзал ва бетакрор санъат намунасидан фақат айрим байрамлардагина баҳраманд бўляпмиз, холос. ЎзТВ фондида сақланаётган Юсуф қизиқ, Эрка қори, Расул қори, Муҳиддин Дарвешов ва яна ўнлаб биз билмаган санъаткорлар иштирокидаги аския томошалари тез-тез телетомошабинларга тақдим этиб турилса, ўйлаймизки, халқимиз "Эколаш" ёки "Ҳандалак"дан кўра кўпроқ, фойдалироқ ва маънилироқ руҳий бойликка эга бўларди. Радиоканалларимиз ҳам ҳадеб тингловчилар билан телефонда суҳбатлашавермай, "зарубежка" қўшиқларни озгина камайтириб бўлса-да, ажойиб ўзбек аскиясидан халқни баҳраманд қилишса, нур устига нур бўларди.

Собиржон ЁҚУБОВ,
ЎзМУ журналистика факультети талабаси

Қадрдон дўстимиз, ҳамкасбимиз ЗОКИРЖОН!
Сизни ҳаммаслак биродар, дилкаш дўст сифатида қадрлашимизни бугун — туғилган кунингизда яна бир бора таъкидлаб қўйгимиз келди. Сизга дунёдаги энг эзгу, энг шаффоф истакларни билдиришдан бошимиз осмонда!
Яратгандан Сизга мустаҳкам соғлиқ, тўкис бахт ва вафоли ёр сўрасак, айбга йўймассиз. Илоҳим, ота-онангизнинг тантиқ боласи, факультетингизнинг эрка талабаси, газетамизнинг энг зўр, энг чаққон ходими бўлиб юраверинг!
Тўйингизда қадаҳ тўқиштиришни дилга тугиб,

"ҲУРРИЯТ"чилар

ДИНАРАХОН!
Сизни туғилган кунингиз билан чин қалбдан муборакбод этамиз! Ижодингиз бундан-да гуллаб-яшнайверсин!
Кўнглингизга ўтирган энг сара мақолаларингизни "Даракчи" ё бошқа газетадамас, "Ҳуррият"да ўқисак, бошимиз осмонга етарди.
Яратгандан Сизга бахт ва омад истаб,

ҲАМКАСБЛАРИНГИЗ

Хоразмда

ҚИШЛОҚДАГИ ҲАНГОМАЛАР

"УЗИЛГАН" ҚАРЗ

...Бўзқишлоқ томонларда Жуман бобо кеч кузакда юз ёшини нишонлармиш, тўйи олдидан умри давомида кимни хафа қилган бўлса, кечирим сўраб, қарзи бўлса, қайтарармиш, деган гап-сўзлар тарқалди. Сал ўтмай миш-мишлар ҳақиқатга айланди. Жуман бобо гувоҳ сифатида оқсоқолларни йиғиб, Шомурод аравакаш билан ҳисоблашадиган бўлди...

Илк қарздорликнинг тарихи 70 йил орқага бориб тақалади. Воқеа сал ғалатироқ кечган. Қишлоқда жамоалаштириш бошланган палла. Бунга тиш-тирноғи билан қарши турган Жуман ўнлаб қорамолу қўй-қўзиларини яқинларига улашиб, ўзи эл кўзидан чекинди. Қамама бошлангач, узоқларга кетишни ўйлади, лекин минишга улов йўқ. Шундай аламзада бўлиб юрган кезлари овлоқроқ жойда Оллошбойдан тортиб олинган от аравани ҳайдаб, гердайганча Шомурод ўтиб қолади. Зўрлиги тутган Жуман аравакашни бошидан ошириб, ерга уради. Аравага ўтириб, Тошҳовуз томонга жўнайди. Колхоз мулкини "атайин" қўлдан чиқариб, "зараркунандалик" қилган Шомурод эса 7 йилга қамалиб кетади...

— От араванг учун битта ҳисори қўчқор бераман, рози бўл! — сўз бошлади Жуман бобо ҳамманинг олдида овқатга фотиҳа ўқилгач.

— Майли, — деди Шомурод бобо нималарнидир мулоҳаза қиларкан, — 70 йил олдин йўқ бўлиб кетган нарса эди. Нимаям деймана?!

Шомурод бобо эшакка мингач, икки йигит зўрға кўтариб, қўчқорни унинг олдига юклаб берди. Қўчқор оғирлигидан лапанглади, эшак гандираклади. Йўлнинг ўн чақирим узоқлиги Шомурод бобони хавотирга туширди. Бунинг устига ярим кеча...

— Яхшиси, бугун қолгин-да, эрталаб йўлга чиқ, — таклиф қилди мезбон.

Эшак устида ҳамон ўзини ўнглолмай ўтирган Шомурод бобога бу гап маъқул тушди. Иккаласи қайтадан гурунг бошлаб, палов устига аччиқ кўк чой ичишди...

Эрталаб нонуштадан сўнг эшагига минган Шомурод бобо қўчқорни сўради.

— Йўлингга кетавер! — деди Жуман бобо аввалги ўжарлиги тутиб. — Кеча бергандим, ўз қўлинг билан қайтариб бердинг. Мана, қуёш чиқяпти. Кечаги гап кучини йўқотди...

Ноилож Шомурод бобо шалвираганча уйига қайтди. Воқеа хусусида бировга оғиз очмаса-да, намозга қолмай қишлоққа тарқалиб кетди. Бир ойдан буён давралардаги баҳс-мунозара Жуман бобонинг бошқа "қарз"ларини қандай узиши ҳақида кетмоқда.

Холмурод ҚУРБОН,
Шавкат БОЛТА

(Ҳангоманинг зўри кейинги сонда)

Эссе

Василий ГРОССМАН

СИКСТ МАДОННАСИ

Кейинчалик қўққисдан ҳосил бўлган таассуротимнинг қудратидан лол қолган ва хижолат чеккан ҳолда кўчадан кетиб борар эканман, туйғуларим, фикрларимдаги ўзгаришларни таҳлил қилиб идрок этишга ҳаракат қилганим йўқ.

Мен туйғуларимдаги паришонликни ўн беш яшар ўсмирлик чоғимда «Уруш ва тинчлик»ни ўқиб чиқиб, бошимдан кечирган туйғуларим, тўккан кўз ёшларим, бахтиёрлик онлари билан таққослаганим йўқ ёхуд ҳаётимдаги энг оғир дамларда, бениҳоя сиқилиб кетган пайтларимда Бетховенни тинглаб, кўнглимдаги жунбушга келган ҳислар пўратанасини чоғиштириб кўрганим йўқ.

Шунда бундан англадим – қўлида бола кўтарган ёш онанинг кўриниши мени китобга ёхуд мусиқага яқинлаштирмабди, у мени Треблинкани эслашга мажбур этибди. Треблинка — фашист геттолларидан бири — унда фашистлар яҳудийларни қириш бўйича режаларини амалга оширганлар. «Мана шу қайинларга, айни мана шу қумга, манави эски тўнкага қараган, аста перронга кириб келаётган вагонларнинг деразаларидан жовдираган миллионлаб одамларнинг кўзлари. Биз лагерга кириб борамиз, мана – Треблинка заминидан кетиб боряпмиз. Нафис гулғунчалар сал-пал тегиб кетсанг, «чирс» этган овоз чиқариб, очилиб кетади. Бу чирсиллаган майин товушлар бир-бири билан қоришиб, маъюс ва сокин бир оҳангни эслатади. Кичкина қўнғироқлардан янграётган маъюс ва сокин мотам оҳанглари ер қаъридан келаётганга ўхшайди. Мана, улар қатл қилинганларнинг буюмлари – чириб кетган кўйлак, пойафзал, қўл соатларининг ғилдиракчалари, қаламтарошлар, шамдонлар, болаларнинг қизил тасмали туфлилари, пластмассадан ишланган чашкалар, украинча кашта тикилган сочиқлар, хурмачалар, болалар қалам билан чизган расмлар, шеърий китобчалари. Биз Треблинканинг тубсиз, титраб турган заминидан юриб боришда давом этамиз ва қўққисдан тўхтаб қоламиз. Сариқ, мисдай ёниб турган, қалин, тўлқин уриб турган сочлар қиз боланинг ипакдек майин товланиб турган сочлари, оёқ билан босиб, эзғилаб ерга киритиб юборилган малла сочлар, нарида қора сочлар, сарғиш қумда тўзиб ётган зулфлар... Ундан нарида яна ва яна...

Гулларнинг майда ғунчалари чирсиллаб ёрилишда, нўхот доналаридек тирсиллашда давом этади. Чиндан ҳам ер қаъридан беҳисоб қўнғироқчаларнинг мотамсаролари таралаётгандай.

Инсон боласи чидаши мумкин бўлмаган ғамдан сиқилган, аламлардан озурда бўлган, андуҳлардан безган, мунгларга тўлиб кетган юрак ҳали замон тўхтаб қоладигандай кўринади.

Треблинка ҳақидаги хотиралар юрагимни тўлдириб юборди ва аввалига мен буни тушунмадим.

Эшелондан тушгандан кейин газ камераларигача Треблинканинг титраб турган заминидан яланг оёқлари билан енгил қадам қўйиб бораётган аёл у эди. Мен уни юз ва кўз ифодаларидан танидим. Мен унинг ўғлини кўрдим ва унинг юзидаги болаларникига ўхшамаган ажиб ифодасини танидим. Олисда чўзилиб кетган яшил қарағайлар қаторида Треблинка газхоналарининг оппоқ деворларини кўрган оналар ва болалар шундай эди, уларнинг қалблари шундай эди.

Эшелондан тушганларга мен неча марталаб ғира-шира туман пардаси орқали тикилиб қараганман, лекин ҳамиша уларнинг қиёфаси кўзимга аниқ кўринмасди – гоҳо инсонларнинг башаралари бемеъёр даҳшатдан бужмайиб кетган бўлар ва ҳамма нарса мудҳиш фарёдлар ичига кўмилиб кетгандай эди, гоҳо жисмоний ва руҳий ҳорғинлик, ночорлик ва умидсизлик башараларни маъносиз лоқайдлик пардасига ўрар, гоҳо эшелондан тушган ва газхонага кетаётган одамларнинг чеҳраларида телбаларники сингари беғам табассум зуҳур бўларди.

Мана энди ўша чеҳралар замиридаги ҳақиқатни кўрдим — уни тўрт аср муқаддам Рафаэл чизиб кетган экан – одамзот ўз қисмати сари мана шундай боради.

Сикст капелласи... Треблинка газхонаси...

Бизнинг замонамизда ёш жувон кўз ёриб, фарзанд кўрди.

Юрагинг тагида ҳомилангни кўтариб юриб, Адольф Гитлерни муборакбод қилаётган оломоннинг ҳайқириғини эшитиш нақадар оғир! Она янги туғилган чақалоғининг юзига тикилиб турар экан, қулоғига уриб синдирилаётган дераза ойналарининг шиқир-шиқири, автомобиль гудокларининг чинқириғи, Берлин кўчаларида Хорст Вессел маршини бўрилардек увлаб айлаётганларнинг дод-войлари урилади. Мана буниси Маобит болтасининг тўқ-тўқ овози...

Она гўдагини эмизади, минглаб одамлар эса девор уриб, тиканли симлар тортиб, бараклар қуради... Сокин ва шинам кабинетларда эса газ камераларининг, одам ўлдирадиган автомобилларнинг, одамлар ёқиладиган печларнинг лойиҳалари ишлаб чиқилади.

Бўрилар замони, фашизм замони ўтиб кетди. У пайтларда одамлар бўрилар ҳаёти билан яшаган, бўрилар эса одамлар ҳаёти билан яшаган эди.

У пайтларда навжувон она ўғил кўриб, уни парвариш қиларди. Рассом Адольф Гитлер эса Дрезден галереясининг биносида бу онанинг қаршисида туриб, унинг қисматини ҳал қиларди. Аммо Оврўпанинг ҳукмдори онанинг кўзларини учрата олмасди, унинг ўғлининг нигоҳини учрата олмасди, ахир, улар одам эди-да!

Уларнинг инсоний кучи унинг зўравонлиги устидан тантана қилди – Мадонна ялангоёқлари билан енгил қадам ташлаб газхонага кетди, Треблинканинг титроқ замини узра ўғлини қўлида кўтариб кетди.

Герман фашизми мажақлаб ташланди – уруш ўн миллионларча одамларнинг ёстиғини қуритди, катта-катта шаҳарлар харобаларга айлантирилди.

1945 йилнинг баҳорида Мадонна шимол осмонини кўрди. У бизга меҳмон бўлиб келмади, саёҳатчи ажнабий аёл бўлиб келмади, балки шофёрлар ва аскарлар билан бирга уруш вайрон қилган йўллардан юриб келди. У бизнинг ҳаётимизнинг бир қисми, у бизнинг замондошимиз.

Унга ҳамма нарса таниш – бизнинг қоримиз ҳам, кузнинг совуқ лойгарчилиги ҳам, солдатнинг пачоқ котелоги ҳам, унинг ичидаги ёвғон шўрваси ҳам, бир бош сўлиган пиёз, унинг ёнидаги бир бурда қора нон ҳам.

Бу аёл биз билан бирга келди, бир ярим ойча ғижирлаган эшелонда йўл босди, ўғлининг ювилган юмшоқ сочларининг орасидан битларини терди. У ялпи коллективлаштириш даврига замондош аёл.

Мана у яланг оёқ, ўзининг кичик ўғлини кўтариб, эшелонга чиққани кетиб боряпти. Унинг олдида жуда олис бир йўл ястаниб ётибди – бу йўл Курск яқинидаги, Воронежнинг қора тупроқ ерларидаги Обояни қишлоғидан тайгага, Урол ортидаги ўрмон ботқоқларига, Қозоғистон қумларига борарди.

Сенинг отанг-чи? Қани у? Қайси бомбанинг чуқурида, тайгадаги қайси ўрмон кесадиган жойларга хизмат сафарида, ичбуруғлар ётган қайси баракда нобуд бўлган?

Ваничка, Ваня, нега чеҳранг бу қадар мунгли? Сен туғилиб дунё юзини кўрган кулбанг деразаларини онанг билан сен уйдан чиқиб кетгандан кейин тақдир тахта қоқиб михлаб ташлади. Сизларнинг қаршингизда қандай олис йўл намоён бўлди? Манзилга етиб борармикансизлар? Ёки уқубатлар чангалида йўлнинг бирор жойида – тор йўлли темир йўл бекатидами, ўрмондами, бирор-бир Урол ортидаги дарёчанинг ботқоқ соҳилидами, нобуд бўлиб кетармикансизлар?

Ҳа, бу ахир ўша аёл! Мен уни ўттизинчи йилда Конотоп бекатида кўрган эдим. У скорий поезд ёнига келиб, азоб-уқубатлардан униққан чеҳра билан ўзининг ажиб кўзларини очиб, овозсиз, фақат лабларининг ҳаракати билан «Нон беринг» деганди...

Мен унинг ўғлини ўттиз яшарлигида кўрган эдим. Унинг оёғида кийилавериб титиғи чиқиб кетган солдатча ботинка. Бунақа ботинкалар мутлақо кийишга ярамагани учун ҳатто мурдаларнинг оёғидан ҳам ечиб олишга арзимайди. Устида пахталик, унинг елкаси йиртилиб оппоқ пахталари чиқиб турибди. У ботқоқ устидаги сўқмоқдан кетиб боряпти. Унинг боши тепасида миллиардлаб чивинлар қора булутдай ўралиб олишган, уларни бир амаллаб ҳайдаб, тарқатиб юборишнинг иложи йўқ. Елкасидаги оғир ва нам ходани қўллари билан тушиб кетмаслиги учун ушлаб олган. Мана, у эгилган бошини кўтарди. Мен унинг юзини кўрдим, қулоғидан қулоғигача бир текис малла рангли жингалак соқолини кўрдим; унинг ярим очиқ лаблари, унинг кўзлари қаршимда намоён бўлди ва мен уларни дарров танидим — булар ўша, Рафаэлнинг сувратидан қараб турган кўзлар эди.

Биз уни 1937 йилда кўрдик. У ўз хонасида тик турар, ўғлини қўлига кўтариб олган ҳолда у билан видолашаётгандай унинг юзига тикилиб қолганди. Сўнгра у забонсиз кўп қаватли уйнинг кимсасиз зинасидан пастга тушиб кетди... Унинг хонасининг эшигига сўрғич муҳр босилди, қуйида эса уни пошшолик машинаси кутиб турибди. Бугунги бўзарган тонг палласида алланечук ғаройиб сукунат чўккан, баланд иморатлар нақадар соқов!

Тонг ғира-ширасидан унинг бугунги борлиғи сузиб чиқади — эшелон, бадарға, лагерлардан ёғоч миноралардаги соқчилар, симлар, устахоналардаги тунги меҳнат, қайноқ сув, наъралар, саноғига етиб бўлмас наъралар.

Сталин калта қўнжли паст пошна этигида енгил одим отиб, астаувратнинг ёнига келади ва ўзининг оқариб кетган мўйловларини силаб туриб, она билан ўғилнинг юзларига узоқ тикилади.

Танидимикин у аёлни? У ўзининг Шарқий Сибирь сургунида, Турухан ва Курейскда юрган кезларида этапларда, кўчириш жойларида бу аёлни кўрган. У улуғликнинг энг юксак чўққиларига кўтарилганда бу аёл тўғрисида ўйлади-микин?

Аммо бизлар — инсонлар бу аёлни танидик, унинг ўғлини танидик. Бу аёл — бизлармиз, уларнинг қисмати ҳам бизлармиз, улар инсондаги инсоний моҳиятдир. Агар келажак Мадоннани Хитойга, Суданга олиб борса, ҳамма жойда одамлар биз бугун уларни таниб олганимиздек таниб олишади.

Бу увратнинг сокин мўъжизавий қудрати шундаки, у курраи заминда тирик зот бўлишнинг қувончи тўғрисида гапиради.

Ахир олам — Коинот ўзининг жамики бепоёнлиги билан жонсиз табиатнинг мутеъ қуллигидан иборатдир ва фақат ҳаётгина эркинлик мўъжизасидир.

Бу суврат ҳаётнинг нақадар бебаҳо нарса экани, ҳаёт нақадар гўзал бўлмоғи кераклиги ҳақида гапиради. Бу суврат яна шундан гапирадики, дунёда бу ҳаётни ўзига бўйсундириб, кўринишидан уни ҳаётга ўхшашлигини сақлаб қолган ҳолда, аслида ҳаётни ортиқ ҳаёт бўлмай қолишга мажбур қиладиган ҳеч қандай куч йўқ.

Ҳаётнинг кучи, инсондаги инсоний моҳиятнинг кучи жуда улуғдир ва энг қудратли, энг мукаммал зўрлик ҳам бу кучни ўзига бўйсундиролмайди, зўравонлик бу кучни ўлдирмоғи мумкин, холос.

Шунинг учун ҳам она ва ўғилнинг чеҳраси шу даражада хотиржам — улар енгилмасдирлар. Темир даврида ҳаётнинг ҳалок бўлиши ҳали унинг мағлуб бўлганини билдирмайди.

Биз навқирон ва кекса одамлар унинг қаршисида турибмиз. Таҳликали бир замонда турибмиз. Ҳали жароҳатлар битиб кетгани йўқ, ҳали ёнғинда куйган уйлар қорайиб турибди, ҳали миллионлаб солдатларнинг — бизнинг фарзандларимиз ва оға-иниларимизнинг бирордарлик қабрлари устларидаги сағаналар мустаҳкам ўрнашиб улгургани йўқ. Ҳали одамлари тириклай ёқиб юборилган қишлоқлар тепасида куйган тераклар, жонсиз гилослар серрайиб турибди, партизанлар қишлоқларида ёндириб юборилган боболаримиз, оналаримиз, йигитларимиз ва қизларимизнинг мозорларида юракларни зирқиратадиган сассиқ алафлар ўсиб ётибди. Ҳали ўлдирилган яҳудий болаларининг ва уларнинг оналарининг жасадлари ётган хандақлар устидаги тупроқ билқиллаб турибди, ўпирилиб ҳам ётибди. Сон-саноқсиз рус кулбалари, белорус ва украин хаталарида қоронғи тунларда ҳали беваларнинг аламли фарёдлари тингани йўқ. Мадонна шуларнинг ҳаммасини биз билан бирга бошидан кечирди, чунки у — бизлармиз, негаки, унинг ўғли бизлармиз.

Нима учун ҳаётимиз бу қадар даҳшатли бўлди? Бу бениҳоя қўрқинчли, бениҳоя уят, бениҳоят изтиробли эмасми? Бунда менинг ва сенинг айбинг йўқмикин? Биз нега яшаб юрибмиз? Даҳшатли ва жуда оғир савол — бу саволни тирикларга фақат ўликлар бермоғи мумкин. Аммо ўликларда забон йўқ, улар ҳеч кимдан савол сўрамайди.

Урушдан кейинги сукунатни эса ўқтин-ўқтин портлашлар сурони бузмоқда, осмонни радиоактив туман пардаси қопламоқда.

Мана, биз ҳаммамиз истиқомат қиладиган заминимиз силкиниб, титраб кетди – атом қуролининг ўрнини термоядровий қурол эгалламоқда. Ҳадемай биз Сикст мадоннасини кузатиб қўямиз.

У бизнинг ҳаётимизни биз билан бирга яшаб ўтди. Бизни – ҳамма одамларни Мадонна ва унинг ўғли билан бирга суд қилинглар. Ҳадемай биз дунёдан ўтиб кетамиз, мана, сочларимиз ҳам оппоқ оқариб бўлди. Бу аёл эса — ўша-ўша навжувон она қўлида ўғлини кўтариб олган ҳолда ўз қисмати сари бораверади ва одамларнинг янги авлоди билан бирга осмонда кўзни кўр қиладиган нурни кўради – бу қудратлидан- қудратли водород бомбасининг биринчи портлашидир. Бу портлаш янги глобал уруш бошланганидан далолат беради.

Биз – фашизм даврининг одамлари ўтмиш ва келажак суди олдида тик туриб нима деб жавоб бера оламиз? Бизни ҳеч нарса оқлай олмайди.

Биз бизнинг давримиздан кўра оғирроқ замонлар бўлмаган деймиз, лекин биз инсондаги инсоний моҳиятнинг ҳалок бўлишига йўл қўймадик.

Сикст мадоннасининг орқасидан қараб қолар эканмиз, биз ҳаёт ва эркинлик яхлит бир нарса деймиз, инсоннинг инсоний моҳиятидан юксакроқ ҳеч нарса йўқ деймиз.

Инсоннинг инсоний моҳияти мангу яшайди, у ғалаба қозонади.

1955 йил, май.

Озод ШАРАФИДДИНОВ таржимаси

(Давоми. Боши ўтган сонда)

Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги томонидан Султонова Муҳаббат Раҳимовна номига 2000 йил 13 июнда берилган № 177 рақамли гувоҳнома йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

Тошкент шаҳар Юнусобод туман ҳокимияти томонидан Есенбаева Нилуфар номига 2001 йил 30 апрелда берилган № 1015440 рақамли хусусий тадбиркорлик гувоҳномаси йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

Тошкент шаҳар Юнусобод туман ҳокимияти томонидан Мирзаева Доно Файзуллаевна номига 2000 йил 3 майда берилган № 1012048 рақамли хусусий тадбиркорлик гувоҳномаси йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

Мусиқа ихлосмандлари диққатига!
Германияда ишлаб чиқарилган пианино сотилади. Мурожаат учун телефон: 42-28-74.

"Ғунча" журнали жамоаси Ўзбекистон халқ ёзувчиси, журналнинг жонкуяр муаллифи, ғамхўр устози **Иброҳим РАҲИМ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига, қариндош-уруғларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

"Ҳуррият" газетаси жамоаси оқсоқол журналист, Ўзбекистон халқ ёзувчиси **Иброҳим РАҲИМ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

"Муштум" журнали жамоаси журналга узоқ йиллар раҳбарлик қилган собиқ бош муҳаррир, Ўзбекистон халқ ёзувчиси **Иброҳим РАҲИМ**нинг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.